

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE 'OPENBARE ORDE' ALS BELETSEL VOOR DE ERKENNING OF TENUITVOERLEGGING VAN BUITENLANDSE VONNISSEN

Dit opstel wil, aan de hand van de huidige Belgische rechtspraak, drie stellingen toelichten:

1) De 'openbare orde' belet niet per se de erkenning of tenuitvoerlegging van een buitenlands vonnis wanneer de buitenlandse rechter een ander recht dan door de Belgische verwijzingsregels van openbare orde is voorgeschreven, heeft toegepast.

2) De 'openbare orde' moet in dit verband eng geïnterpreteerd worden.

3) De toetsing van dit aspect van de 'openbare orde' kan evenwel vergen dat feitelijke elementen van het geschil, die niet uit het buitenlands vonnis blijken, opnieuw onderzocht moeten worden.

1. Buitenlandse vonnissen kunnen in België ten uitvoer gelegd worden wanneer zij met een *exequatur* bekleed zijn. Dit *exequatur* is een door de rechtbank van eerste aanleg verleende voltrekkingsmachtiging. Art. 570 Ger.W. bepaalt de gronden waarop het *exequatur* geweigerd kan worden¹.

¹ « De rechtbank van eerste aanleg doet uitspraak, ongeacht de waarde van het geschil, over de vordering tot uitvoerbaarverklaring van de beslissingen in burgerlijke zaken gewezen door buitenlandse rechters.

Tenzij er reden bestaat tot toepassing van een verdrag tussen België en het land waar de beslissing is gewezen, onderzoekt de rechter, behalve het geschil zelf:

1. of de beslissing niets inhoudt dat in strijd is met de beginselen van openbare orde of met de regels van het Belgisch publiekrecht;
2. of de rechten van de verdediging geëerbiedigd werden;
3. of de vreemde rechter niet enkel wegens de nationaliteit van de eiser bevoegd is;
4. of de beslissing in kracht van gewijsde is gegaan overeenkomstig de wet van het land waar zij gewezen is;
5. of de overgelegde uitgifte van de beslissing volgens dezelfde wet voldoet aan de voorwaarden gesteld voor haar authenticiteit ».

Uit dit artikel blijkt o.a. dat, tenzij een verdrag deze materie regelt, de Belgische rechter die verzocht wordt het *exequatur* te verlenen, het vreemd vonnis aan de 'openbare orde' moet toetsen. Deze toetsing aan de 'openbare orde' zal slechts met andere, in art. 570 aangeduide toetsingen, een voorafgaande vereiste zijn alvorens de rechter de 'herziening ten gronde' (*revision au fond*) van het buitenlands vonnis mag aanvangen.

2. Anderzijds behoeven vreemde vonnissen die de staat of bekwaamheid betreffen geen *exequatur*, omdat zij niet voor dwanguitvoering vatbaar zijn, maar slechts erkend kunnen worden. Erkenning zal ook nodig zijn wanneer het gezag van gewijsde van het vreemd vonnis in België als verweermiddel aangevoerd wordt tegen een nieuwe procedure die in België over hetzelfde geval werd ingesteld.

Hoewel art. 570 enkel over de tenuitvoerlegging handelt, wordt algemeen aanvaard, dat aan de daarin vermelde vereisten eveneens moet voldaan zijn voor de loutere erkenning van het buitenlands vonnis².

3. Met een aantal landen heeft België echter verdragen aangaande de erkenning en de tenuitvoerlegging (o.a. met Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Zwitserland). Wanneer de erkenning of tenuitvoerlegging van het vreemd vonnis krachtens een verdrag plaatsheeft, dient de toelating niet te geschieden volgens de door art. 570 Ger.W. vastgestelde methode. Geen 'herziening ten gronde' mag b.v. plaatshebben. De controle zal zich

² Cass., 16 januari 1953, *Pas.*, 1953, I, 335; Cass., 4 oktober 1956, *R.C.J.B.*, 1957, p. 23; Cass. 11 oktober 1957, *Pas.*, 1958, I, 122.

beperken tot de in het verdrag zelf gestelde vereisten. De 'openbare orde' is evenwel steeds een dezer vereisten waaraan het buitenlands vonnis moet getoetst worden³.

4. De erkenning of tenuitvoerlegging van een vreemd vonnis slechts toe te staan wanneer dit vonnis niet tegen de openbare orde indruist, beantwoordt aan een zekere noodzaak. Het internationaal karakter van het hedendaags rechtsverkeer vereist, dat een land in principe de vonnissen van een ander land aanvaardt. Maar anderzijds kan een staat ook niet onvoorwaardelijk elk vreemd vonnis, waar ook geveld, erkennen, zonder tot een zekere controle van de inhoud, het ontstaan en de gevolgen van het

vreemd vonnis over te gaan. Terwijl het systematisch niet-erkennen van vreemde vonnissen een indirecte boycot van het internationaal verkeer zou beduiden, zou het automatisch erkennen van elk vreemd vonnis op een ondergraven van de nationale rechtsbedeling neerkomen. Kortom, een zekere controle van het vreemd vonnis is nodig, waarbij de 'openbare orde' als een maatstaf wordt gehanteerd.

Ook in andere rechtsstelsels bestaat een toetsing van het vreemd vonnis aan de 'openbare orde'. In het Duitse, Engelse en Italiaanse recht is de 'openbare orde'-vereiste uitdrukkelijk in de wet neergelegd⁴. In Frankrijk, Nederland en Luxemburg, werd zij door de rechtspraak ingevoerd⁵.

5. De Belgische rechtsleer heeft weinig aandacht aan de toetsing aan de 'openbare orde' als vereiste voor de erkenning en tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen besteed. De meeste I.P.R.-auteurs zagen de 'openbare orde' immers eerder als een correctief van de verwijzingsregel⁶. Voor het Franse recht daarentegen bestaan er uitstekende en recente studies over dit onderwerp⁷.

Een terminologische vereenvoudiging is in dit opstel wenselijk. De erkenning van een vonnis is de prealabele voorwaarde voor de tenuitvoerlegging ervan. Daarom zal 'erkenning' als samenvattende term voor beide begrippen gebruikt worden. Het vonnis wordt in het buitenland uitgesproken door de 'vreemde rechter'. Wanneer er van 'forum' sprake is, wordt hierdoor het forum van de toetsende rechter bedoeld. Hij onderzoekt de 'openbare orde'-vereiste of verricht de 'openbare orde'-toetsing. De term 'internationaal-privaatrechtelijke openbare orde' zullen wij afkorten als 'i.p.o.o.'.

⁴ C.P.C. Italië, art. 797; Z.P.O. Duitsland, § 328; Dicey's *Conflict of Laws*, Londen, 1958, rule 158.

⁵ Frankrijk: Cass. fr., 7 januari 1964, *R.C.D.I.P.*, 1964, 334 (Munzer-arrest); Luxemburg: Cass. lux., 18 juni 1952, *Pas. lux.*, XV, 411; Nederland: zie « Les effets des jugements et sentences étrangères aux Pays-Bas », in *Nederlandse rapporten voor het VIIIe Congres van Rechtsvergelijking*, Pescara, 1970, 142.

⁶ P. GRAULICH, *Principes de droit international privé*, Parijs, 1961, nrs. 205-219; P. POULLET, *Manuel de droit international privé belge*, Leuven, 1925, nrs. 493-495; F. RIGAUX, *Droit international privé*, Brussel, 1968, nrs. 160-172 (hierna geciteerd als Rigaux).

Zelfs bij J. BAUGNIET en M. WESER, « L'exequatur des jugements, des sentences et des actes authentiques », in *Extraits des Rapports belges au 8e congrès international de droit comparé*, Brussel, 1970, 195, 203-204 (hierna geciteerd als Baugnet en Weser) wordt het probleem niet grondig behandeld.

⁷ ALEXANDRE, *Les pouvoirs du juge de l'exequatur*, Parijs, 1970, 249-319 (hierna geciteerd als Alexandre); M. ISSAD, *Le jugement étranger devant le juge de l'exequatur*, Parijs, 1970 (hierna geciteerd als Issad). H. BATIFFOL, *Droit international privé*, Parijs, 1970, II, nr. 727, behandelt dat onderwerp summier.

3

- Verdrag met *Frankrijk* betreffende de rechterlijke bevoegdheid, het gezag en de uitvoering van rechterlijke uitspraken, van scheidsrechterlijke uitspraken en van de rechtsgeldige akten, 8 juli 1899, art. 11 (Wet van 31 maart 1900, *Staatsblad* 30-31 juli 1900).
 - Verdrag met *Nederland* betreffende de gerechtelijke bevoegdheid, het failliet, het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten, 28 maart 1925, art. 11 (Wet van 16 augustus 1926, *Staatsblad* 27 juli 1929).
 - Verdrag met *Engeland* voor de wederzijdse tenuitvoerlegging van vonnissen, 2 mei 1934, art. 3 (Wet van 4 mei 1936, *Staatsblad* 27 november 1936).
 - Verdrag met *Oostenrijk* betreffende de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissingen en van de authentieke akten inzake onderhoudsplicht, 25 oktober 1957, art. 2 (Wet van 22 april 1960, *Staatsblad* 28 juni 1960).
 - Verdrag met de *Bondsrepubliek Duitsland* betreffende de erkenning en de wederzijdse tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, scheidsrechterlijke uitspraken en authentieke akten in burgerlijke of in handelszaken, 30 juni 1958, art. 2 (Wet van 10 augustus 1960, *Staatsblad* 18 november 1960).
 - Verdrag met *Zwitserland* betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en van scheidsrechterlijke uitspraken, 29 april 1959, art. 1 (Wet van 21 mei 1962, *Staatsblad* 11 september 1962).
 - Verdrag met *Oostenrijk* betreffende de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, scheidsrechterlijke uitspraken en authentieke akten in burgerlijke zaken en in handelszaken, 16 juni 1959, art. 2 (Wet van 10 augustus 1960, *Staatsblad* 28 oktober 1961).
 - Verdrag met *Italië* betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en andere uitvoerbare titels in burgerlijke en handelszaken, 6 april 1962, art. 1 (Wet van 24 juli 1963, *Staatsblad* 28 november 1963).
 - *Multinationaal* verdrag nopens de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen ter zake van onderhoudsverplichtingen jegens kinderen, 15 april 1958, art. 2 (Wet van 11 aug. 1961, *Staatsblad* 28 okt. 1961).
 - Verdrag tussen de *Staten leden van de Europese Gemeenschap* betreffende rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, 27 september 1968, art. 27 (Wet van 13 januari 1971, *Staatsblad* 31 maart 1971).
- Dat geen herziening plaatsheeft blijkt uit de tekst van art. 570 Ger.W. Zie tevens art. 29 van het E.E.G.-Verdrag.

I. De 'openbare orde'-vereiste wordt niet geschonden door een miskennis van de Belgische verwijzingsregels van openbare orde

6. In de eerste plaats moet een functioneel onderscheid gemaakt worden tussen de 'interne openbare orde', de 'exceptie van openbare orde' en de 'openbare orde'-vereiste. Elk dezer begrippen heeft immers een eigen werkingssfeer.

De 'openbare orde' is een begrip dat oorspronkelijk in het burgerlijk recht thuishoorde: « Aan de wetten die de openbare orde en de goede zeden betreffen kan door bijzondere overeenkomsten geen afbreuk worden gedaan » (art. 6 B.W.). Dit artikel bepaalt tevens de toepassingsfeer van wat wij *interne openbare orde* zouden kunnen noemen. Zij betekent een beperking van de contractuele vrijheid. De 'interne openbare orde' belet gevolg toe te kennen aan bedingen die strijdig zijn met een wet van 'interne openbare orde'. Zij regelt de hiërarchie tussen de wet en de overeenkomst als rechtsbron. Maar de 'interne openbare orde' heeft een ruimere functie. Zij regelt ook de verhouding tussen de wet en de gewoonte. Het zou onmogelijk zijn, dat een gebruik dat tegen de wet van 'interne openbare orde' indruist, als gewoonte een bron van recht wordt⁸.

Trouwens, niet enkel wetten kunnen van 'interne openbare orde' zijn; ook fundamentele beginselen, die niet door een wet ingevoerd werden, kunnen van 'interne openbare orde' zijn. Zo zouden voor Rigaux de verwijzingsregels, waardoor de rechter op een internationaal-privaatrechtelijk geschil vreemd recht moet toepassen, van 'interne openbare orde' zijn⁹.

7. De 'openbare orde' heeft nog een andere functie. Zij speelt een eigen rol in het internationaal privaatrecht. Meestal duidt men deze vorm van openbare orde aan als 'internationale openbare orde'. De benaming lijkt evenwel onjuist. Deze 'openbare orde' heeft immers een uitgesproken nationaal, en zeker geen internationaal karakter¹⁰. Wij verkiezen dan ook te spreken van 'internationaal-privaatrechtelijke openbare orde' (i.p.o.o.).

Een algemene definitie van deze 'i.p.o.o.' is evenwel niet mogelijk. Slechts een algemene omschrijving kan gegeven worden¹¹. De 'i.p.o.o.' is immers niet zo-

⁸ W. VAN GERVEN, *Beginnelsen van het Belgisch privaatrecht, Algemeen deel*, Antwerpen, 1969, nr. 13.

⁹ Rigaux, nr. 143. De verwijzingsregels behoren steeds tot de burgerlijke « interne openbare orde ». Dit wil zeggen, dat de partijen geen andere verwijzingsregel mogen bedingen. Het is evenwel de vraag, of ze ook tot de procesrechtelijke openbare orde behoren, m.a.w. of de rechter de verwijzingsregels ambtshalve moet aanvoeren. Zie tevens Rigaux, nr. 173.

¹⁰ Rigaux, nr. 160.

¹¹ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, I, nr. 91: "S'il est impossible de donner une définition formelle et complète de la loi d'ordre public, il n'est pas interdit d'en esquisser l'idée générale."

zeer een positieve rechtsinstelling; zij moet eerder als een pragmatisch verweermiddel tegen ongewenste rechtsgevolgen beschouwd worden¹². Zij verandert bijgevolg naar gelang van plaats en tijd. P. Lagarde, die een boek aan deze figuur gewijd heeft, geeft trouwens weinig hoop: "L'ordre public est le type même de la notion fonctionnelle; aucun lien véritable n'existe entre les différentes hypothèses où il fait apparition sinon qu'il n'est jamais possible de laisser la loi étrangère normalement compétente régir ces situations"¹³. Nog minder aanmoediging gaat er van Kahn uit: alle pogingen die men verricht heeft om deze Proteus die de naam draagt van internationale openbare orde wetenschappelijk te vatten, werden – aldus deze auteur – nutteloos verspild¹⁴.

8. Men kan de 'i.p.o.o.' met de ogen van de wetgever bekijken. Men zou dan een staat kunnen opstellen van de rechtsbepalingen die op een bepaald ogenblik geacht worden van 'i.p.o.o.' te zijn. Een dergelijke benaderingswijze zou evenwel weinig resultaat opleveren. De gevallen waarin een beroep op de 'i.p.o.o.' gedaan wordt, zijn immers uiterst gevarieerd. Elke casus die een inbreuk op de openbare orde zou zijn, moet bijgevolg afzonderlijk onderzocht worden¹⁵. De appreciatie van de 'i.p.o.o.' wijzigt zich overigens naar gelang van het ogenblik en de plaats. Een lijst van bepalingen van 'i.p.o.o.' kan daarenboven niet limitatief opgesteld worden. De te beschermen waarden zijn immers geen vage algemene beginselen, maar concrete regelingen. N.a.v. de voorgelegde feiten zullen de rechtbanken zich over het 'openbare orde'-karakter van een rechtsregel uitspreken. Voor vele rechtsgebieden die arm aan geschillen zijn, speelt de 'i.p.o.o.' daarentegen een potentiële rol. Kortom, een lijst van bepalingen van 'i.p.o.o.' op te stellen lijkt eerder weinig nut op te leveren.

Beter lijkt het het probleem vanuit de rechtspraak te benaderen.

Een onderscheid moet gemaakt worden tussen de rechtsregels die de rechtspraak als van 'interne openbare orde' en die welke zij als van 'i.p.o.o.' beschouwt.

Het Hof van Cassatie noemt de 'interne openbare orde' "de wet die de essentiële belangen van de Staat of van de gemeenschap vrijwaart, of die in het privaatrecht de juridische grondslagen vastlegt waarop de economische of morele orde van de maatschappij rust"¹⁶.

Volgens het Hof van Cassatie moet de 'i.p.o.o.' evenwel onderscheiden worden van de 'interne openbare orde':

¹² Issad, nr. 180.

¹³ P. LAGARDE, *Recherches sur l'ordre public en droit international privé*, Parijs, 1959, 177 (hierna geciteerd als Lagarde).

¹⁴ Geciteerd door Graulich, nr. 210.

¹⁵ Zie b.v. Rb. Brugge, 24 juni 1939, *R.W.*, 1939-40, 609, dat hier uitvoerig over handelt.

¹⁶ Cass., 9 december 1948, *Pas.*, 1948, I, 699.

"Overwegende dat een wet van binnenlandse openbare orde slechts van internationaal-privaatrechtelijke openbare orde is voor zoveel de wetgever door de bepalingen van die wet een principe heeft willen bekrachtigen dat hij als hoofdzakelijk beschouwt voor de gevestigde zedelijke, politieke of economische orde en dat om deze reden in zijn ogen noodzakelijk de toepassing in België moet uitsluiten van elke regel, die ermee in strijd is of ervan verschilt (...);

"Overwegende dat uit deze beschouwingen blijkt, dat de wetgever aan de bepaling (...) de waarde niet heeft gegeven van een principe, essentieel voor de vrijwaring van de zedelijke, politieke of economische orde"¹⁷.

Uit dit citaat blijkt, dat de 'i.p.o.o.' enger moet toegepast worden dan de 'interne openbare orde' en a.h.w. de meest essentiële bestanddelen van deze laatste inhoudt¹⁸. Opmerkelijk is ook, dat het Hof van 'i.p.o.o.' spreekt en niet van 'internationale openbare orde', zoals de meeste auteurs ten onrechte deden. De latere rechtspraak die naar deze cassatieuitspraak verwijst, heeft deze vingerwijzing evenwel niet begrepen en spreekt nog steeds van 'internationale openbare orde'¹⁹.

9. De 'i.p.o.o.' komt tot uiting in twee afzonderlijke rechtsfiguren: de 'exceptie van openbare orde' en de 'openbare orde'-vereiste.

De rechter die een geschil met I.P.R.-aspecten beoordeelt moet o.i. eerst bepalen welk recht op de elementen van het geschil van toepassing is, met gebruikmaking van de verwijzingsregels. Deze regels zouden van 'openbare orde' zijn. De rechter zou ze ambtshalve moeten toepassen (zie echter noot 9). Wanneer de verwijzingsregel de 'lex fori' toepasbaar verklaart, rijst geen probleem. Maar er kan ook naar buitenlands substantieel recht verwezen worden. En dit buitenlands substantieel recht zou kunnen leiden

tot resultaten die strijdig zijn met de basisprincipes van het forum. In dit geval zal de 'exceptie van openbare orde' er de rechter toe leiden de normale verwijzingsregel terzijde te stellen en de 'lex fori' toe te passen. De 'exceptie van openbare orde' is dus een 'voor-rangsregel' en schakelt de verwijzing naar het vreemde recht uit²⁰.

10. Bij de erkenning van een vreemd vonnis doet het probleem der 'openbare orde' zich weerom enigszins anders voor. De 'openbare orde' is hier geen 'exceptie' die belet dat het buitenlands recht toegepast wordt. Het toetsen aan de 'openbare orde' is integendeel een positieve geldigheidsvereiste opdat het vonnis als zodanig door de toetsende rechter aanvaard kan worden. In deze zin zou men o.i. beter spreken van 'openbare orde'-vereiste.

11. Kortom, een Belgische rechter kan van een internationaal-privaatrechtelijk geschil op twee manieren kennis krijgen. Ofwel wordt het geval door hemzelf beslecht, ofwel vraagt men hem een buitenlands vonnis dat het geval beslechtte, te erkennen. In de eerste hypothese zal hij beginnen met een verwijzingsregel van interne openbare orde toe te passen; eventueel zal hij dan de 'exceptie van openbare orde' aanvoeren wanneer de aldus verkregen oplossing niet aan de basisprincipes van het forum voldoet. In de tweede hypothese zal hij de oplossing die de buitenlandse rechter aan het geval gegeven heeft, aan de 'openbare orde' moeten toetsen.

Het functioneel onderscheid tussen de 'interne openbare orde', de 'openbare orde'-vereiste en de 'exceptie van openbare orde' is aldus gegeven.

12. Toch is elk mogelijk verschil door dit functioneel onderscheid niet weergegeven. Er bestaat ook een verschil naar de inhoud tussen de 'exceptie van openbare orde' en de 'openbare orde'-vereiste.

Uit een analyse van het begrip 'openbare orde', zoals die in de wet- en verdragsteksten inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen gebruikt wordt, blijkt dat de inhoud van de 'openbare orde'-vereiste ruimer is dan die van de 'exceptie van openbare orde'. Immers, de toetsing aan de 'openbare orde'-vereiste kan meer insluiten dan enkel de toetsing van het substantieel recht dat de buitenlandse rechter toegepast heeft.

De 'openbare orde'-vereiste sluit, luidens art. 570 Ger.W. en art. 27 van het Europees verdrag, niet in dat de rechten van de verdediging geëerbiedigd moeten worden: deze teksten bevatten immers een expliciete bepaling betreffende de eerbiediging van die rechten. Uit de Belgische rechtspraak en uit het Duits-Belgisch verdrag blijkt daarentegen, dat de 'openbare

¹⁷ Cass., 4 mei 1950, *R.W.*, 1950-51, 11, *Pas.*, 1950, I, 624. In het Duitse recht komt een bijna identieke bepaling voor: een erkenning van een vreemd vonnis druist in tegen de Duitse 'openbare orde'-vereiste wanneer « es sich um Normen handelt die der Gesetzgeber an einer die Grundlagen des staatlichen und wirtschaftlichen Lebens berührenden Frage auf Grund bestimmter staatspolitischer, sozialer oder wirtschaftlicher Anschauungen und nicht blossen Zweckmässigkeitserwägungen gegeben hat » (Reichsgericht, 29 juni 1942, *RGZ*, 169, p. 240, p. 245).

¹⁸ Zie ook Hof Gent, 11 maart 1954, *R.W.*, 1953-54, 1722: « Overwegende dat een harmonische ontwikkeling der internationale gemeenschap vergt dat de internationale openbare orde aan de toepassing van het persoonlijk statuut slechts de strikt noodzakelijke perken stelt. »

¹⁹ B.v. Hof Gent, 11 maart 1954, *R.W.*, 1953-54, 1722; Hof Brussel, 26 oktober 1967, *Pas.*, 1967, II, 79, *J.T.* 1968, 24; Jrb. Brussel, 12 maart 1969, *J.T.*, 372; Rb. Brussel, 6 maart 1970, *J.T.*, 1970, 298; Hof Luik, 23 april 1970, *J.T.*, 1970, 412; Hof Brussel, 24 november 1971, *J.T.*, 1972, 520; Rb. Brussel, 30 juni 1972, *J.T.*, 1973, 143.

²⁰ Rigaux, nr. 160.

orde'-vereiste deze eerbiediging wel insluit²¹. De 'bescherming van de rechten van de verdediging' in de buitenlandse procedure kan aldus onder de 'openbare orde'-vereiste vallen. Wanneer de Belgische rechter evenwel zelf een I.P.R.-geschil beslecht, past hij het eigen procedurerecht toe. De rechten van de verdediging worden bijgevolg steeds door het Belgisch procedurerecht beschermd, zodat van een verwijzingsregel en van de 'exceptie van openbare orde' geen sprake kan zijn.

Kortom, de 'openbare orde'-vereiste bezit een ruimere inhoud dan de 'exceptie van openbare orde' in het verwijzingsrecht. De 'exceptie van openbare orde' betreft enkel de inhoud van het (interne) vonnis terwijl de 'openbare orde'-vereiste ook op de totstandkoming en niet alleen op de inhoud van het buitenlands vonnis van toepassing is.

13. De 'i.p.o.o.' is een verzamelnaam van twee rechtsfiguren: de 'openbare orde'-vereiste en de 'exceptie van openbare orde'. Wij hebben reeds aangeduid dat deze figuren een verschillende functie bezitten. Ook werd er reeds op gewezen, dat de 'exceptie van openbare orde' – qua inhoud – slechts de rechtskeuze betreft, terwijl de 'openbare orde'-vereiste een ruimere controle mogelijk maakt (b.v. ook of de rechten van de verdediging geëerbiedigd werden).

Nu willen wij onderzoeken of de 'openbare orde'-vereiste ook minder streng is dan de Belgische verwijzingsregels van 'openbare orde' voor gevallen waarop beide zouden toegepast kunnen worden. Meer speciaal willen wij nagaan, of de Belgische rechter een buitenlands vonnis mag erkennen dat een andere oplossing inhoudt dan de Belgische rechter krachtens de Belgische verwijzingsregels zou geven indien niet de buitenlandse rechter, maar de Belgische rechter het geschil had beslecht.

Uit de parlementaire bespreking van de Wet van 25 maart 1876, die het exequatur invoerde, blijkt dat de wetgever een volledige gelijkschakeling tussen de 'openbare orde'-vereiste en de 'exceptie van openbare orde' voor ogen had: "Comment un juge belge pourrait-il être autorisé à déclarer exécutoire une décision qu'il serait interdit de rendre lui-même en Belgique?"²².

Er bestaat weliswaar een zekere gelijkenis tussen de 'exceptie van openbare orde' en de 'openbare orde'-vereiste. Rigaux ziet de laatste figuur trouwens als een verder stadium van de 'exceptie van openbare orde': "Quand l'exception joue à l'encontre de la reconnaissance des jugements étrangers, la loi évin-

cée s'incorpore à ceux-ci, ses effets se sont déjà concrétisés dans une situation particulière, avec l'appui de l'autorité publique compétente"²³.

Het functioneel verschil tussen beide figuren zal er echter toe leiden, dat de 'openbare orde'-vereiste minder streng is voor oplossingen die door de 'exceptie van openbare orde' zouden geweerd worden.

14. In de eerste plaats is het uitgesloten dat de 'openbare orde'-vereiste strenger zou zijn dan de 'exceptie van openbare orde'.

Vóór 1958 was het voor de Belgische rechter b.v. onmogelijk om een overspelig vaderschap van een vreemd kind vast te stellen, en dit zelfs indien de normaal toepasselijke wet dit zou toelaten. De rechter oordeelde, dat een dergelijke vaststelling, in het Belgisch recht onbekend, tegen de openbare orde zou indruisen²⁴.

Door de Wet van 10 februari 1958 werden de mogelijkheden om een overspelige afstamming vast te stellen verruimd. De 'exceptie van openbare orde' viel dus grotendeels weg. Bijgevolg verviel ook het argument, dat de Belgische rechter een in het buitenland vastgestelde overspelige afstamming niet kon erkennen omdat deze niet aan de 'openbare orde'-vereiste zou voldoen²⁵.

15. Vervolgens speelt ook het tijdselement. De 'openbare orde'-vereiste kan slechts gesteld worden bij de erkenning van het vonnis, nl. wanneer het vonnis reeds in het buitenland is gewezen. Tussen het ogenblik van de beslechting in het buitenland en het verzoek tot erkenning kunnen vele jaren liggen. Intussen kan een wet in het forum de bestaande 'exceptie van openbare orde' wegruimen. Bijgevolg zal, na deze wet, bij de erkenning de 'openbare orde'-vereiste niet meer geschonden worden, hoewel het buitenlands vonnis wel strijdig met de 'openbare orde'-vereiste verklaard zou zijn indien de erkenning vóór het uitvaardigen van de wet was aangevraagd²⁶.

16. Is de 'openbare orde'-vereiste echter – buiten elk tijdselement om – enger op te vatten dan de 'exceptie van openbare orde'?

Uit de voorbereiding van de wet blijkt het tegendeel (cfr. voetnoot 22). Ook in een uitspraak van een Brugse rechter werd de gelijkschakeling van beide figuren voorgestaan²⁷. De rechter moest oordelen, of een echtscheiding tussen twee Belgen in Zwitserland om redenen die geen grond tot echtscheiding naar Belgisch recht vormen, erkend kon worden. Terloops besprak hij de mogelijkheid tot erkenning voor het

²¹ Zie evenwel Rb. Antwerpen, 10 juli 1930, *Pas.*, 1930, III, 149; Rb. Antwerpen, 19 juni 1931, *B.J.*, 1932, 311; Hof Brussel, 22 mei 1956, *J.T.*, 1956, 492, waarin de eerbiediging van de rechten van de verdediging wel als een regel van eigenlijke 'openbare orde' beschouwd wordt.

²² Verslag d'Anethan aan de Senaat, *Parl. St.*, Senaat, 1875-76, p. 9.

²³ Rigaux, nr. 162.

²⁴ Rigaux, nr. 167.

²⁵ Zie b.v. Hof Brussel, 26 oktober 1967, *Pas.*, 1968, II, 79.

²⁶ Zie b.v. Hof Brussel, 26 oktober 1967, *Pas.*, 1968, II, 79; Rb. Brussel, 30 juni 1972, *J.T.*, 1973, 143.

²⁷ Rb. Brugge, 11 oktober 1962, *R.W.*, 1962-63, 1829.

geval dat slechts één van de echtgenoten Belg zou geweest zijn. Hiervoor gaf art. 2 van de Wet van 27 juli 1960 immers een richtlijn: in zulk geval moet de Belgische wet toegepast worden. De rechtbank oordeelde: "dat het niet zonder belang is na te gaan of het exequatur van het Zwitsers vonnis redelijkerwijze had kunnen toegestaan worden mocht enkel één van de echtgenoten van Belgische nationaliteit zijn (...); dat de tekst van art. 2 van de wet van 1960 niet vatbaar is voor interpretatie en van kracht is op het vonnis waarvoor het exequatur gevraagd wordt; dat er anders over oordelen de mogelijkheid zou scheppen in België de bekrachtiging van een vonnis te bekomen dat de Belgische rechter niet zou mogen vellen".

Reeds in 1957 had de Belgische rechtsleer evenwel een redenering zoals die van de Brugse rechter ongegrond verklaard: "L'obstacle à la reconnaissance ne provient pas d'une application aux divorces prononcés à l'étranger de la règle belge de conflit d'après laquelle un tribunal belge ne prononce jamais de divorce, quelles que soient les dispositions du statut personnel compétent, que pour une cause admise par la loi belge. Cette exigence, qui vaut pour les tribunaux belges lorsqu'ils sont requis de prononcer un divorce n'est pas susceptible d'être transposée sur le plan de la reconnaissance des divorces prononcés par un tribunal étranger compétent"²⁸. Een onderscheid moet immers gemaakt worden tussen de I.P.R.-regels bij de beslechting van het geval en de regels die de erkenning van het vonnis betreffen.

17. Uit minstens drie recente uitspraken blijkt, dat de rechters deze opvatting thans delen.

Een Zwitserse was met een Belg gehuwd en beiden woonden in Zwitserland. Zij stelden een echtscheidingsprocedure in "omdat het huwelijk zo diep ontreddeerd was, dat het voortzetten van de echtelijke gemeenschap niet geëist kon worden". Een dergelijke 'ontreddeering' is naar Zwitsers recht een voldoende scheidingsgrond: geen fout dient bewezen te worden. De echtscheiding werd door de Belgische rechter erkend²⁹. Indien het echtpaar de echtscheidingsprocedure voor een Belgische rechtbank had ingesteld, zou de rechter ongetwijfeld de Belgische gronden van scheiding toegepast hebben (art. 3 van de Wet van 27 juni 1960) en "ontreddeering van het huwelijk" behoort daar zeker niet bij. Het Gentse Hof – aan wie de erkenning van het Zwitsers vonnis gevraagd was – verklaarde, dat de Belgische rechter die het geval zelf beslecht de Belgische echtscheidingsgronden moest toepassen, maar dat deze regel niet behoort tot de openbare orde bij de erkenning van vreemde vonnissen. Het stelde algemeen: "Onmiddellijk moet

worden aangestreept, dat de openbare orde kan verhinderen dat bepaalde rechten verworven worden in België of tussen Belgen in den vreemde, zonder dat daarom de openbare orde zou in de weg staan dat rechten in den vreemde verworven door vreemden of door een vreemde en een Belg uitwerking zouden krijgen in België". Deze beslissing wint des te meer aan belang daar zij rechtstreeks ingaat tegen de opvatting van de Brugse rechter zes jaar voordien.

Een andere, meer recente uitspraak gaat nog verder³⁰. Twee Belgen huwden in Israël in 1949. Anderhalf jaar nadien stelden zij voor de rabbinale rechtbank te Haifa een verzoek in om door onderlinge toestemming uit de echt te mogen scheiden. De rabbinale rechtbank sprak de echtscheiding door onderlinge toestemming uit volgens de procedure zoals ze in het Israëlijsch recht bestaat. Deze procedure is evenwel soepeler dan de analoge Belgische procedure. In Israël bestaat immers niet de vereiste dat het huwelijk reeds twee jaar bestaat, zoals dit door het Belgisch recht geëist wordt. Tevens kent de Israëlijsche procedure de formaliteiten van de herhaalde verschijningen voor de rechter niet. Zeventien jaar na de scheiding stelt de man een eis in voor de Belgische rechtbank: zijn vrouw was hertrouwd en hij wil (uit wraak?) dit tweede huwelijk wegens polyandrie nietig laten verklaren. De vrouw beriep zich op de Israëlijsche echtscheiding, die de eerste huwelijksband beëindigd verklaarde, met het gevolg dat er van polyandrie geen sprake kon zijn. Kon de echtscheiding door onderlinge toestemming volgens een procedure die minder strikt was dan de Belgische, door de Belgische rechter erkend worden?

Een Belgische rechter die de echtscheiding uitspreken moet, laat de echtscheiding door onderlinge toestemming beheersen door de wet van de nationaliteit³¹. De rechter erkende echter de Israëlijsche echtscheiding ondanks het feit dat de Israëlijsche procedure minder streng was.

Een onderzoek naar het vaderschap van een natuurlijk kind is in België slechts uitzonderlijk geoorloofd. Maar als eenmaal het vaderschap in den vreemde is vastgesteld, zou de Belgische 'i.p.o.o.' zich niet tegen de erkenning van dit vaderschap verzetten³². "L'ordre public n'intervient parfois que pour éviter, sur le territoire des débats scandaleux. Mais une fois que de tels débats ont eu lieu à l'étranger, l'ordre public international ne peut plus être utilement invoqué"³³.

³⁰ Rb. Brussel, 30 juni 1972, *J.T.*, 1973, 143, met noot N. Watté.

³¹ Rigaux, nr. 289.

³² Hof Gent, 11 maart 1954, *R.W.*, 1953-54, 1722; *J.T.* 1955, 159, met noot R. Vander Elst. Zie ook Hof Brussel, 26 oktober 1967, *Pas.*, 1968, II, 179; Rb. Charleroi, 5 april 1968, *J.T.*, 1968, 549; Rb. Namen, 10 februari 1969, *J. Liège*, 1969-70, 261; Rb. Brussel, 4 juni 1971, *R.W.*, 1971-72, 392.

³³ R. VANDER ELST, *J.T.*, 1955, 166-161.

²⁸ G. van Hecke, in noot onder Cas., 4 oktober 1956, *R.C.J.B.*, 1957, 23.

²⁹ Hof Gent, 5 juni 1968, *R.W.*, 1968-69, 265.

18. Men mag bijgevolg stellen, dat de toetsende rechter vrijer staat tegenover de toepassing van het vreemd recht dan de rechter die het geschil ten gronde beslecht. De 'openbare orde'-vereiste sluit niet per se in, dat de vreemde rechter hetzelfde recht moet toepassen als de Belgische rechter die het geschil ten gronde beslecht, noch dat de vreemde rechter een resultaat moet bereiken dat analoog is met dat van een Belgische rechter.

In Frankrijk bepaalde het Munzer-arrest, dat het exequatur o.a. afhankelijk was van het feit of de vreemde rechter hetzelfde recht toepaste als de Franse rechter zou gedaan hebben³⁴. Deze vereiste werd echter nadien door de Franse rechtspraak versoepeld³⁵.

Wij zijn het er met Baugniet over eens dat de Belgische 'openbare orde'-vereiste nog soepeler is³⁶. Een miskenning van de verwijzingsregels van het forum blijkt in zichzelf geen grond om het exequatur te weigeren.

II. Enge interpretatie van de 'openbare orde'-vereiste

19. De erkenning van een buitenlands vonnis mag niet geweigerd worden op grond dat op het geval een ander recht toegepast werd dan het recht dat de Belgische rechter zou toegepast hebben. Wanneer staat de 'openbare orde'-vereiste dan wel de erkenning van het buitenlands vonnis wegens een verkeerde rechts-toepassing in de weg?

20. Het begrip van de *effet atténué de l'ordre public* zoals het in de Franse rechtspraak en rechtsleer bestaat, zou verhelderend kunnen werken.

In het arrest Rivière stelde het Franse Hof van Cassatie: "La réaction à l'encontre d'une disposition contraire à l'ordre public n'est pas la même suivant qu'elle met obstacle à l'acquisition d'un droit en France ou suivant qu'il s'agit de laisser se produire en France les effets d'un droit acquis"³⁷. Het onderscheid tussen de erkenning van in den vreemde verworven rechten en de verkrijging van een rechtstoestand in Frankrijk werd door de Franse rechtspraak gevolgd³⁸.

De erkenning van de verkrijging in het buitenland van rechten zou slechts aan de 'verzwakte openbare

orde' (*ordre public atténué*) getoetst kunnen worden. De erkenning van deze rechten in Frankrijk of het toekennen van nieuwe rechten in Frankrijk zou daarentegen aan de 'volledige openbare orde' (*ordre public plein*) getoetst moeten worden³⁹. De 'verzwakte openbare orde' zou daarenboven enkel bestaan voor de erkenning van het personeel statuut; voor andere rechten zou de 'volledige openbare orde' gelden.

Is die opvatting relevant voor ons probleem?

Een buitenlands vonnis verleent b.v. een recht inzake het personeel statuut. Het in het buitenland verkrijgen van dit recht zou enkel aan de 'verzwakte openbare orde' mogen getoetst worden. De erkenning in het forum van dit vonnis zou echter aan dezelfde 'volledige openbare orde' getoetst moeten worden die ook bij het toekennen van nieuwe rechten, m.a.w. bij de beslechting van het geschil in het forum, naar voren treedt. Bijgevolg blijkt uit deze opvatting geen verschil tussen de openbare orde bij de erkenning en die bij de verwijzing. Overigens zou de 'verzwakte openbare orde' enkel gelden bij vreemde vonnissen die het personeel statuut betreffen. Buitenlandse vonnissen die louter patrimoniale rechten betreffen zouden aldus zonder een grondige toetsing aan de 'volledige openbare orde' niet in het forum erkend worden. De praktijk is duidelijk anders: alle vreemde vonnissen hebben een feitelijke waarde en een zekere bewijskracht in het forum⁴⁰.

De 'openbare orde' bestaat daarenboven niet op zichzelf, maar zij heeft een functioneel karakter: het impedimentum van openbare orde zal intreden wanneer het nodig blijkt. Het zou echter verkeerd zijn te stellen, dat de openbare orde altijd bestaat, maar dat in zekere gevallen een 'verzwakte openbare orde' de erkenning niet in de weg staat. Indien de 'openbare orde' bestaat, wordt zij toegepast⁴¹.

21. Meer klaarheid kan misschien de opvatting van Lagarde brengen. Hij volgde het onderscheid tussen de 'voorraag' (*question incidente*, Vorfrage) en de 'hoofdvraag' (*question principale*, Hauptfrage). Een rechter die een bepaalde kwestie te beslechten heeft, moet vaak eerst een aantal andere vragen oplossen. Zo moet hij b.v. eerst over de geldigheid van het gesloten huwelijk oordelen voor hij over de echtscheiding uitspraak kan doen; of hij moet zich over de geldigheid van de echtscheiding beraden eer hij het tweede huwelijk geldig verklaart. Volgens Lagarde zou de 'i.p.o.o.' bij de beoordeling van de 'Vorfrage' slechts kunnen ingrijpen wanneer de 'Hauptfrage' volgens het verwijzingsrecht van het forum door het intern recht van het forum beslecht moet worden⁴².

De opvatting van Lagarde is in zekere mate relevant voor de 'exceptie van openbare orde' bij de be-

³⁴ Cass. fr., 7 februari 1964, *R.C.D.I.P.*, 1964, 344, met noot H. Batiffol.

³⁵ Alexandre, nrs. 261-263; Issad, 122-125.

³⁶ Baugniet en Weser, 202.

³⁷ Cass. fr., 17 april 1953, *R.C.D.I.P.*, 1953, 412. Zie evenwel de voorloper, Cass. fr., 28 februari 1860, *S.*, 1860, I, 210. Vóór 1953 werd de theorie van de 'verkrege rechten' niet voor alle gebieden van het recht aanvaard. Zie P. Franciscakis, "Ordre public", in *Encyclopédie Dalloz, Droit International*, II, nrs. 65-66 (hierna geciteerd als Franciscakis).

³⁸ Cass. fr., 22 mei 1957, *R.C.D.I.P.*, 1957, 466; Cass. fr., 28 januari 1958, *D.*, 1958, 265; Cass. fr., 7 januari 1964, *R.C.D.I.P.*, 1964, 344.

³⁹ Franciscakis, nrs. 73 en 79.

⁴⁰ Rigaux, nr. 51.

⁴¹ Issad, nr. 192.

⁴² Lagarde, 73-82.

slechting van een geval. Inderdaad, wanneer blijkt, dat de verwijzingsregel van de 'Vorfrage' niet voor een correctie wegens de 'exceptie van openbare orde' vatbaar is, wordt het probleem al iets vereenvoudigd. Wanneer de verwijzingsregel van de 'Vorfrage' daarentegen wel voor een 'exceptie van openbare orde' vatbaar is, blijft de problematiek onveranderd.

Wanneer b.v. een polygame Marokkaan bij een ongeval gedood werd en zijn tweede echtgenote een eis tot schadevergoeding instelt, dan steunt de 'Hauptfrage', het ongeval en de eis tot schadevergoeding, op de Belgische wet; bijgevolg moet, volgens Lagarde, ook de 'Vorfrage', de geldigheid van het polygame huwelijk en het recht van eiseres om schadevergoeding te vorderen, aan de Belgische openbare orde getoetst worden. Maar hierdoor wordt nog niet gezegd, hoe men moet bepalen of het polygame huwelijk al dan niet tegen de Belgische 'i.p.o.o.' indruist⁴³.

De opvatting van Lagarde lijkt ons verder irrelevant wat de erkenning van vreemde vonnissen betreft⁴⁴. Het vreemd vonnis geeft de winnende partij weliswaar een recht, een 'droit acquis'. De vraag is echter of dit recht door het forum erkend moet worden. Eventueel zou het bestaan van het vreemd vonnis als 'Vorfrage', en de erkenning ervan als 'Hauptfrage' beschouwd kunnen worden. De 'Hauptfrage', de erkenning van het buitenlands vonnis, moet onbetwistbaar volgens het intern recht behandeld worden. Bijgevolg zal ook het vreemd vonnis zelf, de 'Vorfrage', aan de 'openbare orde' getoetst kunnen worden. Deze oplossing kan echter langs een meer eenvoudige weg bereikt worden: de wet zelf legt immers zulke controle op.

Het hoofdprobleem blijft trouwens: wanneer voldoet het vonnis aan de 'openbare orde'-vereiste zodat zijn erkenning gewettigd is? Lagarde antwoordt: "L'ordre public interviendra lorsque la loi étrangère compétente (ook het buitenlands vonnis) ne peut se combiner de façon cohérente avec la loi du for". Maar het valt hem moeilijk aan te tonen, wanneer er een incoherentie bestaat⁴⁵.

22. De theorie van de 'droits acquis' en van de 'Vorfrage' stoelt op het feit dat rechten reeds voordien *in de tijd* verworven werden. Uit deze tijdsdimensie haalde Lagarde de basis om de toetsing aan de openbare orde soms uit te sluiten voor verkregen rechten. Zijn visie bleek echter niet relevant voor de erkenning van buitenlandse vonnissen. Niet het tijds-element, maar het geografisch element zou daarentegen een eventuele oplossing kunnen brengen. De toetsing zou dan afhangen van de gevolgen die het vonnis *in de ruimte*, – en meer in het bijzonder in het forum –, bezit.

⁴³ Hof Luik, 23 april 1970, *J.T.*, 1970, 412.

⁴⁴ Zij werd trouwens niet gevolgd door art. 27, lid 4, van het Europees verdrag.

⁴⁵ Lagarde, 182-188.

In het bestek van deze studie zou dit erop neerkomen, dat een buitenlands vonnis slechts voor toetsing aan de openbare orde in aanmerking komt, wanneer het belangrijke gevolgen in het forum teweegbrengt. Wanneer het vonnis hoofdzakelijk in het buitenland gevolgen heeft, zou geen toetsing nodig zijn⁴⁶. Aan de 'openbare orde'-vereiste wordt daarenboven slechts niet voldaan wanneer het verschil tussen de vreemde rechtsbedeling en de rechtspraak van het forum hachelijk wordt in het licht van de banden die het geschil, het vonnis of de erkenning ervan, met het forum bezit⁴⁷.

Deze opvatting ligt aan de Duitse theorie van de 'Inlandsbeziehung' of de 'Binnenbeziehung' ten grondslag. In de Belgische rechtsleer is Rigaux voorstander van deze theorie; hij spreekt in dit verband van 'intensité de rattachement'⁴⁸.

De 'Inlandsbeziehung' heeft tot gevolg dat aan de 'openbare orde'-vereiste voor de erkenning van identieke vonnissen voldaan is al naar de partijen een grotere binding met het forum bezitten of niet⁴⁹. Daarom wordt ze door Lagarde en Niederer afgekeurd⁵⁰.

23. De Belgische rechtspraak heeft de theorie van de 'Inlandsbeziehung' of van de 'intensité du rattachement' impliciet gevolgd om te beslissen of de 'openbare orde' geschaad werd door de erkenning van een vonnis dat een ander substantieel recht toepaste dan de verwijzingsregels van openbare orde de Belgische rechter in een soortgelijk geval zouden voorschrijven.

24. Toegegeven wordt, dat de toetsende rechter geneigd is na te gaan of hij hetzelfde substantieel recht op het geval zou toegepast hebben als de vreemde rechter.

Een ongehuwde moeder stelde voor een Franse rechtbank in naam van haar kind een eis in tegen de

⁴⁶ Lagarde, 57.

⁴⁷ Zie Kegel, *Internationales Privatrecht*, München, 1971, 211; Lagarde, 56.

⁴⁸ Rigaux, nr. 169.

⁴⁹ Zie b.v. de twee arresten van de Nederlandse Hoge Raad, waarin in een gelijk geval de openbare orde door de erkenning al dan niet zou geschonden zijn al naar het geschil meer of minder binding met het Nederlandse forum bezat: H.R., 13 maart 1936, *N.J.*, 1936, 497 (Royal Dutch) en H.R., 13 maart 1936, *N.J.*, 1936, 506 (Bataafse Petroleum).

⁵⁰ Lagarde, 69. Niederer, "Einige Grenzfragen des 'ordre public' in Fällen entschädigungslosen Konfiskationen", in *Annuaire suisse de droit international*, 1945, 91: "On arriverait à ce résultat qu'une norme étrangère serait contraire à l'ordre public lorsque son observation désavantagerait un créancier suisse, mais qu'au contraire elle serait compatible avec l'ordre public lorsqu'elle désavantagerait un étranger. A la vérité, c'est ce traitement inégal des étrangers et des nationaux qui est contraire au sentiment suisse de la justice" (geciteerd door Lagarde). Als tegenhanger van de Duitse theorie stelt Lagarde een eigen oplossing voor: de theorie van de 'droits acquis' en van de 'question préalable'.

vermoedelijke vader, die een Belg was. De man was echter al gehuwd zodat het kind in zijn hoofd overspelig was. De Franse rechter veroordeelde hem op grond van het Frans recht – de wet van het kind – tot betaling van onderhoudsgeld. Toen de moeder het vonnis in België ten uitvoer wilde laten leggen, wierp de man op dat de beslissing tegen de 'openbare orde' indruiste⁵¹. De rechter oordeelde dat, volgens de normale Belgische verwijzingsregel, de wet van het kind, de Franse wet, de vraag betreffende het onderhoudsgeld moest oplossen. Rees dan de vraag of de Belgische rechter deze verwijzingsregel ter wille van de 'exceptie van openbare orde' terzijde moest stellen, aangezien het een overspelig kind betrof. Art. 342 van het Frans B.W. staat, zoals zijn Belgische tegenhanger, art. 340b, het overspelige kind toe een uitkering tot onderhoud te eisen. Het Frans art. 342 druis- te dus niet in tegen de 'openbare orde'-vereiste, zegt het Hof. Het opleggen van een onderhoudsverplichting sloot immers geen erkenning van afstamming in, zodat het vonnis niet strijdig was met de Belgische openbare orde.

De Belgische rechter kan ook vaststellen, dat ondanks een verschil in de aanknopingspunten toevallig hetzelfde recht toegepast werd. Een vordering tot uitkering van onderhoud voor een natuurlijk kind werd in Duitsland ingesteld en de Duitse rechter paste de nationale wet van de moeder, het Duits recht, toe; de Belgische rechter bij wie de erkenning van het vonnis gevraagd werd, achtte ook het Duits recht van toepassing, maar dan omdat het de nationale wet van het kind was⁵².

25. Het feit dat de toetsende rechter de keuze van het substantieel recht nagaat volgens zijn eigen I.P.R. beduidt daarom niet dat elke andere keuze de niet-erkenbaarheid van het vonnis insluit (zie I).

In de eerste plaats is de toetsingsfeer beperkt tot het beschikkend gedeelte van het buitlands vonnis (zie echter III hierna). Een deel van de motivering van het vreemd vonnis kan immers verschillen zonder dat deze motivering invloed uitoefent op het beschikkend gedeelte van het vonnis. Zulk verschil in motivering is evenwel voor de toetsing irrelevant⁵³. Wanneer deze motivering daarentegen nodig is voor de interpretatie van het beschikkend gedeelte, kan zij niet van dit beschikkend gedeelte gescheiden worden. De rechter mag bijgevolg in deze laatste hypothese ook dat deel van de motivering op verschillen controleren⁵⁴.

De rechter moet vervolgens enkel de gevolgen van de eventuele erkenning aan de openbare orde toet-

sen⁵⁵. Dit sluit in, dat hij moet nagaan of hij voor de feiten, zoals ze in het vreemd vonnis aangehaald zijn, maar eventueel op andere gronden, tot een soortgelijk resultaat zou kunnen komen. Zo zal een vreemd echtscheidingsvonnis dat uitgesproken is op een grond die ruimer is dan die welke in het Belgisch recht bestaan, enkel als verschillend beschouwd worden wanneer uit dit vreemd vonnis zelf niet blijkt, dat de aangevoerde feiten ook naar Belgisch recht een grond voor echtscheiding zouden uitmaken⁵⁶.

Ten slotte zal de toetsende rechter de erkenning slechts weigeren wanneer de gevolgen van deze erkenning de rechtsorde in het forum dermate verstoren dat een erkenning inopportuun is. De gevolgen van erkenning van het vreemd vonnis in het forum en de wrijving die daaruit ontstaan kan, moeten derhalve nagegaan worden.

26. – A. Een eerste mogelijke wrijving bestaat erin, dat de rechter die een buitenlands vonnis erkent, zó meer kan toekennen dan hij zelf beslissen mag wanneer hij het geschil te beoordelen had.

Het vreemd vonnis zou b.v. een vorderingsrecht kunnen toekennen, dat onmogelijk door het forum zelf toegestaan kan worden. Een dergelijk verschil lijkt evenwel op zichzelf niet voldoende om een inbreuk op de 'openbare orde'-vereiste uit te maken. Een Zwitsers vonnis veroordeelde de verweerder tot betaling van de advocatenkosten. Het moest in België uitgevoerd worden. De verweerder wierp op, dat geen exequatur kon verleend worden daar het de Belgische rechter krachtens het Gerechtelijk Wetboek verboden is de verliezende partij in de advocatenkosten te veroordelen. De rechter oordeelde echter, dat de Belgische wet hem niet belette de tenuitvoerlegging toe te staan van buitenlandse vonnissen die iets bevelen dat hij zelf niet toekennen mag⁵⁷. Om analoge redenen mocht de Belgische rechter in rogatoire commissie een familielid als getuige horen in een voor een Oostenrijkse rechtbank aanhangig geschil, zelfs

⁵⁵ B.v. Hof Brussel, 24 februari 1926, *Pas.*, II, 107. Zie over de betwisting of de rechter enkel het vreemde vonnis dan wel enkel de gevolgen van de erkenning ervan aan de openbare orde mag toetsen: F. Rigaux, "Les dernières conventions sur l'efficacité internationale des jugements et des actes publics, conclues par la Belgique", *J.T.*, 1961, 197 en 203. De opvatting van Rigaux, dat enkel de gevolgen van de erkenning aan de openbare orde getoetst moeten worden, vindt weliswaar geen steun in art. 570 Ger.W. Dit artikel nam evenwel nagenoeg de hele formulering van de wet van 1876 over. Art. 27 van het Europees verdrag sluit daarentegen wel bij de opvatting van Rigaux aan. O.i. moet de rechter vooral de gevolgen van de erkenning toetsen. Deze gevolgen worden ook bepaald door de inhoud van het vreemde vonnis zelf.

⁵⁶ Cass., 4 oktober 1956, *R.C.J.B.*, 1957, 23, met noot G. van Hecke; Cass., 11 oktober 1957, *Pas.*, 1958, I, 122; Cass., 23 februari 1962, *Pas.*, 1962, II, 718; Rb. Brugge, 11 oktober 1962, *R.W.*, 1962-63, 1829; Hof Brussel, 1 juni 1968, *Pas.*, 1969, III, 91.

⁵⁷ Hof Brussel, 24 november 1971, *J.T.*, 1972, 105.

⁵¹ Hof Brussel, 26 oktober 1967, *Pas.*, 1968, II, 79.

⁵² Hof Gent, 11 maart 1964, *R.W.*, 1953-54, 1722, *J.T.*, 1955, 159, met noot R. Vander Elst.

⁵³ Hof Brussel, 26 januari 1906, *Pas.*, 1906, II, 129.

⁵⁴ Rb. Antwerpen, 24 december 1954, *J.T.*, 1955, 142. Zie ook Hof Brussel, 14 februari 1973, *J.T.*, 1973, 256.

wanneer dit volgens het Belgisch procesrecht verboden was⁵⁸. Deze uitspraken zijn weliswaar niet in overeenstemming met oudere beslissingen waarin de Belgische rechter weigerde het exequatur te verlenen tegen een partij die in België niet had kunnen veroordeeld worden, of voor een feit waaraan het Belgische recht geen vorderingsrecht verbond⁵⁹.

De omstandigheid dat de Belgische rechter zelf een vordering niet kan toewijzen, lijkt ons geen voldoende reden om te stellen, dat hij vreemde vonnissen die ze wel toewijzen, niet mag erkennen. Er dient o.i. een onderscheid gemaakt te worden tussen de rechter die het geschil beslecht en de rechter die deze beslechting uitvoerbaar verklaart. Dat de Belgische rechter in een bepaald geval het eerste niet doen mag zoals een vreemde rechter, mag hem niet beletten de vreemde uitspraak af te dwingen.

27. – B. Er kan nog een andere wrijving ontstaan. Het is mogelijk, dat het vreemd vonnis, niet een vordering toewijst, die in het forum onbekend is, maar uitvoeringsmodaliteiten oplegt die in het forum onbestaande zijn. Ook al is de beslechting van het geschil in het buitenland gelocaliseerd, de tenuitvoerlegging zal in België plaatshebben. De Belgische rechter kan bijgevolg slechts die uitvoeringsmaatregelen toestaan welke hem krachtens het eigen recht toegelaten zijn. Een vreemd vonnis dat de lijfswang toestaat als middel van tenuitvoerlegging waar de Belgische wet dit niet toelaat, zal wel met andere middelen ten uitvoer gelegd kunnen worden, maar de Belgische rechter mag de lijfswang niet toelaten. Een gedeeltelijk exequatur kan in dat geval bekomen worden⁶⁰. Zo ook zou een vreemd vonnis waarin een dwangsom opgelegd wordt, wel als vonnis erkend kunnen worden, maar m.b.t. de dwangsom mag geen exequatur verleend worden.

28. – C. Een tegenstrijdigheid kan tevens bestaan tussen het vreemd vonnis en een voordien gewezen uitspraak van het forum.

Uiteraard is deze tegenstrijdigheid een voldoende 'Inlandsbeziehung' om elke erkenning of exequatur

te weigeren⁶¹. Wanneer een buitenlands vonnis het gezag van gewijsde van een vroeger vonnis van het forum miskent, moet de rechter van het forum de eigen rechtspraak als bindend beschouwen en mag hij bijgevolg het vreemd vonnis niet met het exequatur bekleden⁶². Om die reden ook kan de Belgische rechter niet de tenuitvoerlegging toestaan van een vreemd vonnis dat tot betaling van een wisselschuld veroordeelt, als een Belgische rechter voordien al de handtekening van de acceptant vals verklaard heeft⁶³. Hij kan de tenuitvoerlegging van een buitenlandse faillietverklaring niet toestaan, als dezelfde onderneming reeds in België failliet verklaard werd⁶⁴.

29. – D. Als de inhoud van het vreemd vonnis tegen de fundamentele principes van het forum indruist, is dat een voldoende 'Inlandsbeziehung' om het exequatur te weigeren, zelfs al zou het geschil verder geen relevante band met het forum hebben.

Hier volgen enkele voorbeelden :

– Eigendom kan slechts onteigend worden in uitzonderlijke gevallen. Een Hongaarse beslissing waarin de verantwoording van de onteigening ontbreekt, kan in België niet erkend worden⁶⁵.

– De gelijkheid van de gewone schuldeisers bij faillissement behoort tot de vereisten van de 'i.p.o.o.'⁶⁶. De Belgische rechter kan derhalve een afzonderlijke boedel, op het Duits grondgebied ten voordele van de Duitse crediteurs, niet erkennen.

– Het is een elementaire vereiste van de rechtsbedeling, dat de verweerder doelmatig opgeroepen wordt en dat de grond van het geschil door de rechter beoordeeld wordt⁶⁷. Het is evenwel, hoe ongewoon het ook mag schijnen, geen absolute vereiste, dat het vreemd vonnis gemotiveerd of in openbare terechtzitting uitgesproken werd. Het exequatur van een dergelijk vonnis mag slechts geweigerd worden indien de motivering of de openbaarheid ook in het land van oorsprong op straffe van nietigheid vereist is⁶⁸.

– Ten slotte bevatten de door België ondertekende charters en verdragen enkele principes die tot de 'i.p.o.o.' behoren. Zo zijn de 'Universele verklaring van de mensenrechten', de 'Verklaring van de rech-

⁵⁸ Hof Brussel, 18 mei 1966, *Pas.*, 1967, II, 87.

⁵⁹ Hof Brussel, 11 april 1936 (een medeschuldige aan overspel, die als derde tot de kosten van het echtscheidingsgeding veroordeeld werd); Hof Brussel, 4 november 1882, *Pas.*, 1883, II, 35 (dit arrest lijkt geen zuiver voorbeeld te zijn, daar het handelde over de betaling van schadevergoeding wegens een verbroken huwelijksbelofte; de vrijheid te huwen en niet te huwen was immers een algemeen fundamenteel recht, dat rechtstreeks aangetast wordt door het betalen van schadevergoeding wegens de verbreking van de huwelijksbelofte; de redenen tot weigering van het exequatur strekken dus wel verder dan de eenvoudige omstandigheid dat de Belgische rechter zelf voor een analoog geval geen schadevergoeding kon toekennen).

⁶⁰ Rb. Tongeren, 3 maart 1933, *Pas.*, 1934, III, 31.

⁶¹ Zie ook art. 27, lid 3 van het Europees verdrag, dat dit impedimentum duidelijk vooropstelt.

⁶² Cass. fr., 23 maart 1936, *Rev. dr. comp.*, 1937, 200.

⁶³ Cass., 4 november 1909, *Pas.*, 1909, I, 429.

⁶⁴ Hof Brussel, 24 februari 1926, *Pas.*, 1926, II, 107; Kh. Brussel, 18 juni 1965, *J.C.B.*, 1968, 161.

⁶⁵ Hof Brussel, 14 oktober 1967, *Pas.*, 1968, II, 69.

⁶⁶ Kh. Brussel, 18 juni 1965, *J.C.B.*, 1968, 161; Hof Gent, 29 oktober 1962, *R.W.*, 1962-63, 1825.

⁶⁷ Rb. Luik, 9 november 1932, *J. Liège*, 1933, 59; Hof Gent, 21 februari 1951, *R.W.*, 1950-51, 1319; Hof Brussel, 22 mei 1956, *J.T.*, 1956, 492; Rb. Brussel, 30 juni 1972, *J.T.*, 1973, 143.

⁶⁸ Cass., 29 januari 1926, *Pas.*, 1926, I, 201; Cass., 4 oktober 1934, *Pas.*, 1935, I, 1.

ten van het kind', het 'Europees sociaal charter' bronnen voor de 'openbare orde'-toetsing⁶⁹.

30. - E. De band tussen het geschil en het forum kan ook een genoegzaam sterke 'Inlandsbeziehung' zijn om het exequatur te weigeren.

Als de partijen of één van hen Belg zijn en zij een zaak, die normalerwijze in het forum had moeten beslecht worden, elders laten beslechten enkel om aan de rechtsbedeling van het forum te ontsnappen, zal het forum zulke wetsontduiking vanzelfsprekend niet erkennen. "Een der meest elementaire principes, die noodzakelijkerwijze deel moeten uitmaken van de internationale openbare orde van elk beschaafd land, is het beginsel dat geen gezag mag worden toegekend aan een rechtshandeling die door bedrog is aangestast"⁷⁰.

Krachtens het Belgisch I.P.R. is de Belgische wetgever bevoegd om de gronden van echtscheiding tussen Belgen of tussen een Belg en een vreemdeling te bepalen⁷¹. Als twee Belgen in het buitenland uit de echt scheiden op een grond die niet in het Belgisch recht bestaat, zal de echtscheiding meestal in België niet erkend worden, zo uit het vonnis niet blijkt, dat de Belgische rechter voor dezelfde feiten ook de echtscheiding zou toestaan.

Naar Nederlands recht is de bekentenis van de scheidingsgrond vanwege de schuldige echtgenoot een voldoende bewijs van schuld; de aanwezigheid van de scheidingsgrond moet dus niet altijd met feiten bewezen worden; een verstek is tevens een vermoeden van bekentenis en bewijst bijgevolg de aanwezigheid van de scheidingsgrond. In België daarentegen moet de scheidingsgrond steeds door feitelijke bewijzen gestaafd worden. Nederlandse echtscheidingsvonnissen, tussen Belgen bij verstek gewezen, konden derhalve in België niet erkend worden⁷². Zo ook kon een echtscheiding die door Belgen in Nederland aanhangig gemaakt was door middel van een fictief domicilie, in België geen exequatur verkrijgen⁷³.

Een in Nevada door Belgen op grond van 'extreme cruelty' bekomen echtscheiding werd in België niet erkend, daar uit de motivering niet bleek, dat een Belgische rechter op grond van de aangevoerde feiten ook een scheiding zou kunnen uitspreken⁷⁴. Een echtscheiding in Pennsylvania tussen twee Belgen, die enkel op grond van verlating van woonplaats toegestaan werd, kon niet erkend worden⁷⁵. Zo werden

echtscheidingsvonnissen die in Nederland tussen Belgen werden uitgesproken op grond dat de man met een bijzit in de gemeenschappelijke woning betrekkingen had gehad, niet erkend omdat uit de vonnissen niet bleek, dat de betrekkingen regelmatig plaats hadden gehad⁷⁶.

Een huwelijk tussen Belgen kon in Italië niet geldig door een (kerkelijke) rechtbank nietig verklaard worden om andere redenen dan die welke het Belgische recht aanvaardt⁷⁷.

In al deze gevallen hadden de partijen de wetsontduiking gepland.

Een Belg was met een Zwitserse gehuwd en in Zwitserland gedomicilieerd; de scheiding werd uitgesproken volgens Zwitsers recht wegens "karakteristieke onverenigbaarheid"; geen schuld diende bewezen te worden. Die grond is ruimer dan de Belgische schuldgronden. Het Gentse Hof erkende het vonnis niettemin, daar de partijen een wezenlijke band met Zwitserland hadden: voor hen was het redelijk zich door de Zwitserse rechter uit de echt te laten scheiden. Het Hof zegt: "De misbruiken die zouden voortvloeien uit de toepassing van de vreemde wetgeving kunnen bevochten worden op grond van wetsontduiking"⁷⁸.

Vereist is bijgevolg de bedoeling om de wet te ontduiken.

31. Vele in dit deel van de uiteenzetting besproken elementen zijn samengevat in een vonnis van de rechtbank te Brussel⁷⁹, waarnaar wij reeds verwezen (zie nr. 17).

Moest de Belgische rechter de door een rabbinale rechtbank in Israël toegestane echtscheiding erkennen? De partijen waren naar Belgisch recht beide Belg. De Belgische rechter zou dus zeker de Belgische wet toepassen. De rechtbank verklaarde echter: « Attendu que la tendance actuelle de la jurisprudence et de la doctrine est de restreindre la notion d'exception d'ordre public (...); qu'il est permis d'affirmer qu'un divorce par consentement mutuel intervenu à l'étranger ne serait contraire à l'ordre public belge - qui en admet le principe (a) - (...) que s'il avait été admis sans contrôle (b) au bénéfice d'un ressortissant belge, en fraude de la loi (c) qui est celle de son statut personnel » (cursivering en verwijzingen toegevoegd). De rechter toonde dan aan, dat de Belgische wet de scheiding door onderlinge toestemming kent en dat de rabbinale rechtbank een zekere controle over ernst van de bedoeling der partijen had uitgeoefend. Hij ging verder: "Attendu qu'en outre, les circonstances propres à la cause permettent d'é-

⁶⁹ Jrb. Brussel, 12 maart 1969, *J.T.*, 1969, 372.

⁷⁰ Rb. Antwerpen, 24 december 1954, *J.T.*, 1955, 143.

⁷¹ Rigaux, nr. 292.

⁷² Rb. Hasselt, 2 september 1969, *J. Liège*, 1969-70, 22, *Pas.*, 1969, III, 22; Rb. Antwerpen, 26 juni 1969, *R.W.*, 1969-70, 272.

⁷³ Rb. Antwerpen, 24 december 1954, *J.T.*, 1955, 143.

⁷⁴ Cass., 4 oktober 1956, *R.C.J.B.*, 1957, 23, met noot G. van Hecke.

⁷⁵ Rb. Brussel, 1 juni 1968, *Pas.*, 1969, III, 91.

⁷⁶ Cass., 11 oktober 1957, *Pas.*, 1958, I, 122; Cass., 23 februari 1962, *Pas.*, 1962, I, 718.

⁷⁷ Rb. Brussel, 16 december 1967, *J.T.*, 1970, 68.

⁷⁸ Hof Gent, 5 juni 1968, *R.W.*, 1968-69, 265.

⁷⁹ Rb. Brussel, 30 juni 1972, *J.T.*, 1973, 143, met noot M. Watté.

carter entièrement l'hypothèse que les époux se seraient rendus en Israël en vue d'obtenir un divorce par consentement mutuel dans des conditions de facilité et de rapidité que leur loi nationale ne leur aurait pas procurées". Uit dit vonnis kan blijken, dat een vonnis (a) dat iets toekent dat ook in het Belgisch recht bekend is, (b) waarin de rechters de grond van de zaak met een zekere ernst bestuderen en (c) dat – wanneer ten minste één partij Belg is – verkregen wordt door de partijen zonder de bedoeling de verwijzingsregelen van het forum te ontduiken, aan de 'openbare orde'-vereiste voldoet.

III. De toetsing aan de openbare orde en een nieuw onderzoek van het geschil.

32. Art. 570 Ger.W. bepaalt dat het vreemd vonnis eerst aan de openbare orde moet getoetst worden en dat vervolgens eventueel de 'herziening ten gronde' plaats kan hebben. Volgens Rigaux betekent deze 'herziening ten gronde' een volledige controle van het vreemd vonnis, zowel ten aanzien van de feiten als van het recht⁸⁰. De Belgische rechter handelt dan als a posteriori beoordeler van het geschil en keurt het werk van de vreemde rechter. Zulke 'herziening ten gronde' duidt dus op een zeker wantrouwen tegenover de vreemde rechter. De hele beslechting van het geschil wordt immers a.h.w. herdaan. De 'openbare orde'-vereiste is daarentegen minder verregaand. Het geschil zelf wordt niet onderzocht, maar enkel de vreemde beslissing die het geschil beslechtte. Kortom, de 'openbare orde'-toetsing zal de vreemde beslechting meer eerbiedigen dan de 'herziening ten gronde'. In de praktijk kan een toetsing naar de 'openbare orde'-vereiste soms op een verkapte herziening ten gronde neerkomen.

33. In feite zal de toetsing aan de openbare orde, zoals die hier besproken werd, immers ook een teruggrijpen vergen naar feiten die niet in het vonnis vermeld zijn.

De vraag is echter: wanneer moet de rechter feiten die niet in het vonnis naar voren komen, nagaan?

De rechter mag theoretisch slechts het beschikkend gedeelte van het buitenlands vonnis en de proceduristukken die eraan gehecht zijn toetsen aan de Belgische rechtsbedeling. Ook kan hij de motivering onderzoeken die rechtstreeks tot het beschikkend gedeelte leidt. Onder geen beding zou hij bij de toetsing rekening mogen houden met elementen die niet in de beslissing opgenomen werden⁸¹. De toetsing aan de openbare orde is immers geen 'herziening ten gronde' van het geschil. Zo zou de rechter niet uit elementen,

die niet in het buitenlands vonnis vervat zijn, een bewijs mogen putten dat de toegekende veroordeling in feite een vereffening van speelschulden betreft⁸². In werkelijkheid zal een verregaande toetsing aan de openbare orde wel eisen dat met de feiten, en niet alleen met het vonnis, rekening gehouden wordt.

34. "Een der meest elementaire principes die noodzakelijkerwijze deel uitmaken van de internationale openbare orde van elk beschaafd land is het beginsel dat geen gezag mag worden toegekend aan een rechtshandeling die door bedrog aangetast is"⁸³. *Faus omnia corrumpit*.

Een in Nederland uitgesproken vonnis dat een partij ertoe verplichtte de koopprijs van aandelen te betalen, moest in België uitgevoerd worden. De verweerders wierpen voor de Belgische rechter op, dat de verkopers van de aandelen, tevens oprichters van de vennootschap, nooit een inbreng in de vennootschap verricht hadden. De aandelen waren dus waardeloos, beweerden ze, zodat de verkoop als nietig moest beschouwd worden. De rechter benoemde deskundigen om de inbreng te onderzoeken. Het exequatur zou afhankelijk zijn van hun bevindingen⁸⁴. Wanneer de overeenkomst wegens bedrog vernietigbaar is, zou de Belgische rechter, aldus de rechtbank, op grond van de 'openbare orde'-vereiste een dergelijk vonnis niet mogen erkennen.

Als men bedrog tijdens de vreemde procedure beschouwt als strijdig met de 'openbare orde'-vereiste, en aldus als een belemmering om het vreemd vonnis te erkennen, zal de toetsende rechter steeds de feiten moeten onderzoeken wanneer bedrog aangevoerd wordt. Bijgevolg vervaagt in dit geval het verschil tussen 'openbare orde'-toetsing en 'herziening ten gronde'. Doch de rechter toe te laten bedrog na te gaan, laat een zijpoortje openstaan voor de 'herziening ten gronde'. Immers, om te stellen, dat de vreemde rechter met het bedrog geen rekening hield, maar dit wel had moeten doen, moet het geschil zelf onderzocht worden om de fout van de vreemde rechter aan te tonen.

Om een 'herziening ten gronde' zoveel mogelijk te vermijden zou men o.i. het bedrog, als impedimentum voor de erkenning, eng moeten interpreteren. Indien het bedrog voor de vreemde rechter door een partij opgeworpen kon worden, maar dit niet gebeurde, zou het o.i. geen reden mogen zijn om het

⁸² Gent, 6 februari 1937, *Jur. Comm. Fl.*, 1936 (Frans vonnis); Brussel, 4 april 1939, *J.T.*, 1939, 360 (Nederlands vonnis); Hof Gent, 25 oktober 1933, *Pas.*, 1934, II, 74 (Frans vonnis). Zie daarentegen Brussel, 1 juli 1926, *B.J.*, 1926, 618: in een soortgelijke casus kende de rechter zich wel de bevoegdheid toe om in het licht van de omstandigheden na te gaan of de veroordeling al dan niet de betaling van speelschulden betrof.

⁸³ Rb. Antwerpen, 24 december 1954, *J.T.*, 1955, 143.

⁸⁴ Rb. Brugge, 29 juni 1939, *R.W.*, 1939-40, 610.

⁸⁰ Rigaux, nr. 52; G. Droz, *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun*, Parijs, 1972, 295 (hierna geciteerd als Droz).

⁸¹ Noot F. Rigaux onder Cass. fr., 5 april 1960, *J.T.* 1960, 665.

vonnis niet te erkennen⁸⁵. Men zou daarenboven geen rekening mogen houden met het bedrieglijk karakter van het vonnis zelf, maar men zou enkel de gevolgen van de erkenning ervan in aanmerking mogen nemen.

35. Maar ook wanneer geen bedrog opgeworpen wordt, kan een beperkte 'herziening ten gronde' nodig blijken.

De rechter zal immers het toegepaste rechtsstelsel vergelijken met de bepalingen die hij zelf ter beoordeling van het geschil zou toepassen. Hierin schuilt één der grootste verwijten aan de 'openbare orde'-vereiste⁸⁶. Beweerd wordt, dat dit stelsel soepeler is en een mindere controle vergt dan een 'herziening ten gronde'. In feite zal de toetsende rechter evenwel vaak tot een beperkte 'herziening ten gronde' moeten overgaan om te weten hoe hij zelf het geschil zou hebben beoordeeld.

Wanneer b.v. in het vreemd vonnis gesteld wordt, dat het recht van een bepaald land op het geval van toepassing is omdat de partijen in dat land wonen, maar voor de toetsende rechter de nationaliteit van de partijen als aanknopingsfactor belangrijk is, moet de toetsende rechter wel zelf de nationaliteit bepalen als het vonnis daarover niet de nodige gegevens bevat. Het is ook mogelijk dat al acht de toetsende rechter het recht van het domicilie toepasselijk, zijn opvatting over domicilie verschilt van die van de vreemde rechter: ook in dit geval zal de toetsende rechter naar de feiten moeten grijpen. Een analoge illustratie voor deze laatste hypothese is het hierboven

besproken vonnis inzake de Israëlische echtscheiding door onderlinge toestemming: voor de Israëlische rechtbank bezaten de echtgenoten de Israëlische nationaliteit, terwijl de Belgische rechter oordeelde dat ze van Belgische nationaliteit waren⁸⁷.

36. De toetsende rechter moet bovendien niet enkel naar het verschil in de letter der respectieve wetten oordelen. Hij moet tevens de feiten in het te toetsen vonnis onderzoeken. En hier kan dan weer een beperkte 'herziening ten gronde' het hoofd komen opsteken. Als b.v. een buitenlands vonnis zou verklaren dat de meerderjarigheid op tienjarige leeftijd verkregen wordt, terwijl de toetsende rechter op het geschil een wet zou toepassen die de meerderjarigheid vanaf 21 jaar laat aanvangen, bestaat er, ondanks de verschillende wetbepalingen, geen werkelijk verschil indien de persoon in kwestie op 22-jarige leeftijd handelde. De toetsende rechter zal steeds uit de feitelijke omstandigheden van het geschil de aanwezigheid van een werkelijk geschil, en niet enkel het bestaan van een schijnconflict, dienen vast te stellen.

37. De toetsende rechter zal ten slotte terug naar de feiten moeten grijpen, ook al komen deze niet in het vreemd vonnis tot uiting, wanneer de wetsontduiking tegen de vraag tot erkenning opgeworpen wordt. Uiteraard zullen de partijen hun bedoeling om de wet te ontduiken niet aan de vreemde rechter bekend gemaakt hebben. De toetsende rechter moet bijgevolg in de feiten naar de bedoeling speuren.

H. VAN HOUTTE
Assistent K.U.L.

⁸⁵ Droz, 311-312.

⁸⁶ Issad, nrs. 177-178.

⁸⁷ Rb. Brussel, 30 juni 1972, J.T., 1973, 143.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER—30 MEI 1973

Voorzitter: de h. Wauters

Raadsheer-verslaggever: de h. Janssens

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: Mrs. Philips en Houtekier

Sluiting van ondernemingen—Fonds tot vergoeding van ontslagen werknemers—Geschil—Geen verzoek tot betaling aan fonds gericht—Geen rechtsvordering.

Tussen het Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers en een werknemer kan slechts een geschil bestaan mits een verzoek tot betaling van de vergoedingen onder de wettelijke voorwaarden tot het Fonds werd gericht (art. 6 Wet 30 juni 1967), of wanneer de regelmatigheid van het verzoek wordt betwist.

Alvorens voldaan is aan de voorwaarden waaronder een verzoek tot betaling aan het Fonds behoort gedaan te worden, bezit de werknemer geen vordering tegen het Fonds, tenzij het geschil betrekking heeft op de naleving van de wettelijke en reglementaire voorschriften omtrent de indiening van het verzoek tot betaling.

Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers t/ Vanneck.

Gelet op het bestreden arrest, op 21 december 1971 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 9 van de wet van 28 juni 1966 betreffende de schadeloosstelling van de werknemers die ontslagen worden bij sluiting van ondernemingen, 1, 2, 6, 7 van de wet van 30 juni 1967 tot verruiming van de opdracht van het Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers, 1 tot 4, 7, van het koninklijk besluit van 6 juli 1967 ter uitvoering van artikel 6 van de wet van 30 juni 1967 (ge-

zegde artikelen, voor zover als nodig, gewijzigd of aangevuld door de wet van 28 juli 1971, te weten: artikel 9 van de wet van 28 juni 1966 door artikel 6 en artikel 2 van de wet van 30 juni 1967 door artikel 13), 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het arrest de vordering tot betaling van een aanvullende opzeggingsvergoeding, door verweerder tegen eiser en tegen verweerster samen ingesteld, ontvankelijk verklaart tegen eiser en, na verweerster te hebben veroordeeld het bedrag van 49.844 frank op te nemen in het bevoorrechte passief, eiser veroordeelt tot betaling van het beperkte bedrag van 24.922 frank, maar dit slechts indien en voor zover de curator in gebreke blijft de vergoeding van 49.844 frank te betalen; dat luidens de beslissende redenen van het arrest, eiser terecht laat gelden dat hij enkel tussenkomt in het voordeel van de ontslagen werknemers voor zover er sluiting van een onderneming is geweest en binnen de grenzen gesteld door de wet van 30 juni 1967 en het koninklijk besluit van 6 juli 1967, maar dit nog niet meebrengt dat de vordering niet ontvankelijk zou zijn; dat een schuldenaar die tot betaling gehouden is bij gebrek aan betaling door een derde, kan worden veroordeeld te betalen bij gebrek aan betaling door deze derde, zodat verweerder een verkregen en dadelijk belang heeft om van nu af zulke veroordeling tegen eiser te vorderen; dat het verzoek tot uitbetaling, bij eiser in te dienen zoals bepaald in artikel 6 van de wet van 30 juni 1967, geenszins een voorafgaande rechtspleging instelt, maar wel een bijzondere rechtspleging voor de gevallen die mogelijk zonder betwisting kunnen worden geregeld, en geen enkele tekst een niet-ontvankelijkheid bepaalt van de vordering ingesteld zoals bepaald in artikel 11 van dezelfde wet; dat eiser toch terecht laat opmerken dat hij niet geweigerd had de verschuldigde sommen te betalen en dat hij krachtens de wet bijgevolg niet kan gehouden worden tot de interesten en tot de kosten, vermits hij slechts bij gebrek aan betaling door de werkgever gehouden is,

terwijl, eerste onderdeel, zelfs onder het gemeen recht een partij die niets betwist aangaande haar nog niet vervallen schulden en van wie geenszins kan vermoed worden dat zij haar verplichtingen niet zal uitvoeren, niet kan gedagvaard worden voor de rechtbanken; haar schuldeiser hierbij geen verkregen en dadelijk belang heeft; en de vordering welke in zulke omstandigheden toch zou worden ingesteld, een "actio ad futurum" uitmaakt, die door de wet niet is toegelaten (schending van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek);

tweede onderdeel, in elk geval, in het bijzonder stelsel door de wet opgericht, de beperkte ten laste van eiser gelegde verplichtingen alleen ontstaan, wanneer de werkgever in gebreke blijft aan zijn eigen verplichtingen inzake opzeggingsvergoedingen te voldoen; dat de maatregelen, voorgeschreven aangaande de inleiding van het verzoek tot betaling door eiser van vergoedingen en aangaande de modaliteiten van zulke betaling, tot doel hebben te vermijden dat eiser vroegtijdig en buiten elke betwisting van zijnentwege in rechte zou moeten verschijnen; en dat een vordering door de werknemer samen ingesteld tegen zijn werkgever of dezes vertegenwoordiger en tegen eiser bijgevolg niet ontvankelijk is voor zover zij gericht is tegen eiser (ter uitsluiting van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek, schending van alle aangehaalde wetsbepalingen):

Overwegende dat met toepassing van artikel 6, lid 1 tot 3, van de Wet van 30 juni 1967 het Fonds tot vergoeding van de in geval van sluiting van ondernemingen ontslagen werknemers maar tot betaling van de in artikel 2 bepaalde voordelen gehouden is, nadat op initiatief van de werknemer een verzoek tot betaling is ingediend op de door de Koning bepaalde wijze en met opgave van de door de Koning bepaalde inlichtingen die de werkgever, of in voorkomend geval de lasthebbers, curatoren en vereffenaars, alsmede de werknemer dienen te verstrekken;

Dat een geschil tussen het Fonds en de werknemer over de betaling van de genoemde voordelen maar kan ontstaan, wanneer een verzoek tot betaling in de wettelijk bepaalde voorwaarden is gedaan of wanneer de regelmatigheid van het verzoek wordt betwist;

Dat de werknemer geen vordering tegen het Fonds kan instellen, alvorens is voldaan aan de voormelde bepalingen van artikel 6 en het ter uitvoering genomen koninklijk besluit, tenzij het geschil op de naleving van deze voorschriften betrekking heeft;

Dat het arrest deze bepalingen schendt door te beslissen dat het niet in acht nemen van de voorschriften betreffende het indienen van een verzoek tot betaling het instellen van een vordering tegen eiser niet in de weg staat;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest doch enkel in zoverre het uitspraak doet over de tegen eiser gerichte vordering;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Gelet op artikel 1017 van het Gerechtelijk Wetboek, veroordeelt eiser in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Gent.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—7 SEPTEMBER 1973

Voorzitter: Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever: de h. Sury

Advocaat-generaal: de h. Collard

Advocaat: Mr. A. Houtekier

Echtscheiding—Door onderlinge toestemming—Overeenkomst betreffende de bijdrage in het onderhoud en de opvoeding van de kinderen—Verhoging van de bijdrage.

Hoewel de tussen de echtgenoten in het raam van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming m.b.t. de bijdrage in het onderhoud en de opvoeding van de kinderen gesloten overeenkomst de verplichtingen jegens hun kind, die voor beide ouders uit de bepalingen van de artikelen 203 en 303 B.W. voortvloeien, niet kan wijzigen of beperken, verbindt die overeenkomst beide ouders jegens elkaar. De bij die overeenkomst ten laste van een van de ouders bepaalde bijdrage kan slechts dan worden verhoogd wanneer vaststaat dat de andere, gelet op zijn vermogen en op bedoelde bijdrage, niet in de mogelijkheid verkeert aan het kind het nodige levensonderhoud en de nodige opvoeding te verzekeren.

A. t/ O.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 oktober 1971 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1319, 1320 van het Burgerlijk Wetboek, 1287, 1288 van het Gerechtelijk Wetboek, voor zoveel als nodig zoals gewijzigd door de wet van 1 juli 1972, en 97 van de Grondwet,

doordat, na vastgesteld te hebben dat "luidens het akkoord tussen partijen van 15 juni 1966, vastgesteld in de akte van notaris Maurits Schotte ter standplaats Mechelen, met tussenkomst van zijn ambtgenoot Mter Lea Spinoy, notaris terzelfde standplaats, het kind, te Mechelen op 4 oktober 1961 uit de huwelijksgemeenschap geboren, namelijk Daniel Louis Marie Aerts, aan de moeder toevertrouwd wordt, die in het onderhoud moest voorzien en appellant (thans eiser) nochtans gehouden werd tijdens als na de echtscheiding voor dat kind als onderhoudsgeld het bedrag te betalen van vijftienhonderd frank per maand, betaalbaar op voorhand", het vonnis eiser nochtans veroordeelt om voor het minderjarig kind vanaf 1 april 1971 een verhoogd onderhoudsgeld te betalen van 2.500 frank per maand om de reden dat "de voorwaarden bepaald in een echtscheiding bij onderlinge toestemming in principe onveranderlijk zijn ; de partijen geen recht hebben om die voorwaarden op eigen gezag te wijzigen ; één van de partijen nochtans het recht heeft zich tot het gerecht te wenden, om een verandering ervan te bekomen, indien uitzonderlijke omstandigheden deze aanvraag zouden rechtvaardigen ; het kind Daniel nu tien jaar geworden is en de lessen van de Rijkslagere school te Kapelle-op-den-Bos volgt ; geïntimeerde, thans verweerster, hertrouwd is, maar niet werkt ; appellant eveneens hertrouwd is en een kind heeft, geboren uit zijn tweede huwelijk ; uit een attest van 21 augustus 1971 van de Rijkslagere school van de gemeente Kapelle-op-den-Bos blijkt dat de leerling Daniel Aerts de lessen van het 4de leerjaar gevolgd heeft gedurende het schooljaar 1970-1971 en hij 87 % van de punten behaalde ; de notariële en de onderhandse akten getekend werden toen het kind vijf jaar oud was ; de kosten van opvoeding, vooral kosten van kledij en van onmisbare waren, geweldig gestegen zijn sinds 1966, te meer daar de vader sinds 1 januari 1970 in gebreke is gebleven het onderhoudsgeld te betalen ; dat dient nagegaan te worden of voor de rechtbanken de mogelijkheid bestaat om in te grijpen in het regime dat de echtgenoten contractueel hebben vastgesteld op het ogenblik van de instelling van hun procedure tot echtscheiding bij wederzijdse toestemming ; appellant de niet-ontvankelijkheid van de vordering voorhoudt en daartoe laat gelden dat de bij artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek voorgeschreven overeenkomst met betrekking tot de hoede van de kinderen voor de partijen steeds bindend blijft en voor wijziging niet vatbaar is ; echter door de rechtspraak en rechtsleer een stelling wordt gehuldigd, waarbij wordt aangenomen dat de contractuele regeling voor wijziging vatbaar is, op vordering van een van de gewezen echtgenoten, wanneer het belang van de kinderen imperatief een wijziging eist ; de rechtbanken steeds bevoegd zijn om de uitoefening van de ouderlijke macht aan hun controle te onderwerpen, hetzij op vordering

van één der ouders, hetzij op vordering van de Procureur des Konings of indien voorzien, van de familieraad ; weliswaar de overeenkomsten die aan de echtscheidingen door wederzijdse toestemming voorafgaan als onherroepelijk moeten worden aangezien, behalve wat de kinderen betreft ; dat hun onherroepelijkheid geen uitzondering dult behalve in geval van ernstige en onvoorziene gebeurtenissen, en die uitsluitend betrekking hebben op het grootste belang van het kind ; aldus een vordering tot wijziging van het notarieel vastgesteld akkoord van partijen wel ontvankelijk is ; wanneer de rechtbanken kennis nemen van dergelijke vordering, zij in hun oordeel alleen door het belang van het kind dienen geleid te worden ; enkel dit belang van het kind een wijziging van de overeenkomst kan wettigen en dan slechts in gevallen waarin dit imperatief is ; geïntimeerde voor de eerste rechter bekwam dat appellant vanaf 1 april 1971 een onderhoudsgeld voor het minderjarig kind Aerts Daniel van 2.500 frank per maand zou moeten betalen ; de eerste rechter van oordeel is geweest dat ten deze wel een ernstige reden was om het destijds overeengekomen bedrag van onderhoudsgeld te verhogen ; het kind nu 10 jaar oud is ; een kind van deze leeftijd wel degelijk meer kost aan levensonderhoud dan een kind van 5 jaar, leeftijd waarop het vroeger bedrag werd vastgesteld ; bovendien de levensduurte sinds 1966 gevoelig gestegen is, zodat het beroepen vonnis dient bevestigd te worden",

terwijl het door partijen vóór hun echtscheiding door onderlinge toestemming bij gemeen en notarieel akkoord vastgesteld onderhoudsgeld van 1.500 frank per maand voor het minderjarig kind in beginsel onveranderlijk is en definitief tussen partijen de contributie van eiser in het onderhoud van dit kind regelt, en deze alsoo vastgestelde bijdrage slechts door de rechtbank kan gewijzigd worden wanneer zij vaststelt dat verweerster in de onmogelijkheid is haar overeengekomen bijdrage in het onderhoud van het kind te verstrekken, tengevolge van onvoorziene en onverwachte gebeurtenissen, onafhankelijk van haar wil, waardoor het onderhoud van het kind niet meer verzekerd zou zijn, hetgeen de motieven van het bestreden vonnis hoegenaamd niet vaststellen (schending van de artikelen 1134 van het Burgerlijk Wetboek, 1287 en 1288 van het Gerechtelijk Wetboek) :

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat de partijen, die door onderlinge toestemming uit de echt gescheiden zijn, bij een op 15 juni 1966, overeenkomstig de bepalingen van de toen van kracht zijnde artikelen 279 en 280 van het Burgerlijk Wetboek, verleden notariële akte, overeenkwamen dat het uit het huwelijk geboren kind zou worden toevertrouwd aan verweerster, die in zijn onderhoud moest voorzien, en dat eiser, zowel tijdens de procedure als na de echtscheiding, een onderhoudsgeld van 1.500 frank per maand voor dit kind aan verweerster zou betalen ;

Overwegende dat, zo gezegd tussen de echtgenoten in het raam van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming gesloten overeenkomst, de verplichtingen jegens hun kind, welke voor beide ouders uit de bepalingen van de artikelen 203 en 303 van het Burgerlijk Wetboek voortvloeien, niet kan wijzigen of beperken, die overeenkomst echter beide ouders jegens elkaar verbindt ; dat daaruit volgt dat de bij die overeenkomst ten laste van een van de ouders bepaalde bijdrage

slechts dan kan worden verhoogd wanneer vaststaat dat de andere, gelet op zijn vermogen en op bedoelde bijdrage, niet in de mogelijkheid verkeert aan het kind het nodige levensonderhoud en de nodige opvoeding te verzekeren ;

Overwegende dat, door de bij de overeenkomst van 15 juni 1966 bepaalde bijdrage van eiser te verhogen, na erop te hebben gewezen, enerzijds, dat het kind nu 10 jaar oud is en aldus meer kost aan levensonderhoud dan een kind van 5 jaar en, anderzijds, dat sinds 1966 de levensduurte gevoelig gestegen is, doch zonder vast te stellen dat verweerster in de onmogelijkheid verkeert de verhoging van de onderhouds- en opvoedingskosten te dragen die uit voormelde omstandigheden voortvloeien, het vonnis zijn beslissing niet wettelijk rechtvaardigt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feiten-rechter zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e KAMER—14 JUNI 1973

Voorzitter : de h. Paës

Raadsheren : de h. Delva en mevr. de Man

Advocaten : Mrs. C. Pichler, P. Blanckaert, A. Le Paige en V. De Wolf

Hoger beroep—Tegen vonnis dat een beslissing alvorens recht te doen inhoudt—Verzuim plaats, dag en uur van verschijning te vermelden en de grieven op te geven — Nietigheid—Krenking van de belangen van de geïntimeerde.

Nietig is het hoger beroep tegen een vonnis dat een beslissing alvorens recht te doen inhoudt, als verzuimd werd in het verzoekschrift de plaats, de dag en het uur van de verschijning te vermelden en de grieven op te geven (artt. 1057, 7°, en 1063 Ger.W.). Tevergeefs wordt opgeworpen, dat het vonnis, na twee zaken wegens samenhang te hebben gevoegd, in beide zaken een eindbeslissing heeft uitgesproken en slechts voor de tweede zaak alvorens verder ten gronde recht te doen een deskundig onderzoek heeft bevolen.

Het betreft hier een principiële nietigheid die, bij gebrek aan overleg van de partijen om tot de gewone rechtspleging over te gaan, elke akte van hoger beroep aantast waarin zulk verzuim voorkomt. Vruchteloos beroept appellant zich op art. 861 Ger.W. Het verzuim heeft in principe en uiteraard de belangen van de geïntimeerde gekrenkt. Het doel van de in art. 1063 Ger.W. opgesomde versnelde procedures bestaat immers in de mogelijkheid tot vlugge afwikkeling van het geschil in hoger beroep, desnoods op de inleidende zitting, wat vrijwel uitgesloten zou zijn indien het appellant toegestaan was zijn grieven eerst in navolgende conclusies kenbaar te maken.

P.V.B.A. Densico t/ P.V.B.A. Algemene Dichtingswerken Decolith & Rubeton

Gezien in behoorlijke vorm, de door de wet vereiste processtukken en meer bepaald het op 11 februari 1972 door de rechtbank van koophandel te Antwerpen gewezen vonnis, waartegen, bij op 18 februari 1972 ter griffie van het Hof neergelegd verzoekschrift, tijdig hoger beroep werd ingesteld ;

Overwegende dat bij het bestreden vonnis, na principiële beslissing over de grond van de zaak "vooraleer verder recht te doen" een deskundige werd benoemd met opdracht advies uit te brengen betreffende het bestaan en de omvang van de door geïntimeerde gevorderde schade ;

Overwegende dat geïntimeerde terecht de nietigheid van het verzoekschrift-hoger beroep opwerpt op grond van de samengelezen artikels 1057-7° en 1063 Gerechtelijk Wetboek, wegens niet-vermelding van de plaats, dag en uur van verschijning en niet opgave van de grieven ;

Overwegende dat dit tweevoudig verzuim ter zake vaststaat ;

Overwegende dat appellante tevergeefs, tegen het dwingend en uitdrukkelijk voorschrift van artikel 1063-2° Gerechtelijk Wetboek in, stelt dat het bestreden vonnis een niet onder deze wetsbepaling vallend eindvonnis is, onder voorwendsel dat in beide respectievelijk onder nummers 7375/69 en 1854/69 ingeleide en wegens samenhang samengevoegde zaken door de eerste rechter eindbeslissingen genomen werden en slechts bijkomstig, in zaak 1854/69, alvorens ten gronde recht te doen, een deskundig onderzoek bevolen werd ;

Overwegende dat deze zienswijze indruist tegen de formele tekst van artikel 1063-2°, waarin 's wetgevers wil, om in de gevallen van versnelde procedure de onverwijldte afhandeling van het geschil in hoger beroep veilig te stellen, duidelijk tot uiting kwam ; dat inderdaad, waar aanvankelijk in de Nederlandse tekst de vermelding van plaats, dag en uur, in het geval van artikel 1063-2° enkel was voorgeschreven "wanneer de bestreden beslissing slechts een beslissing alvorens recht te doen of een voorlopige maatregel inhoudt", doch waar het woordje "slechts" door artikel 18 van de wet van 24 juni 1970 werd geschrapt en de Nederlandse tekst zodoende in overeenstemming gebracht met de Franse tekst, waarin zulke restrictie nooit voorkwam, hierin de aan desbetreffende tekst onderliggende bedoeling van de wetgever herkenbaar is om de door artikel 1063 Gerecht. Wetboek opgelegde vermelding in het geval van artikel 1063-2° zonder beperking toepasselijk te stellen zodra de bestreden beslissing, zoals hier, "een beslissing alvorens recht te doen inhoudt" (zie Cass. 8 februari 1973, R.W. 1972-1973, 1524) ;

Overwegende dat, dientengevolge, de door appellante in haar derde op 30 mei 1973 ter griffie neergelegde conclusie sub 2 gehuldigde toelaatbaarheid van het hoger beroep, in de - afgesplitste - zaak nr 7375/69, niet opgaat ;

Overwegende dat artikel 1057-7° Gerechtelijk Wetboek de in het geval van artikel 1063-2° geboden vermelding betreffende plaats, dag en uur van verschijning op straf van nietigheid voorschrijft ; dat het hier om een principiële nietigheid gaat die, bij gebrek aan onderling

overleg van partijen om tot de gewone rechtspleging (d.i. de inleiding van de zaak binnen een bepaalde termijn) over te gaan – wat hier niet is gebeurd – elke akte van hoger beroep aantast waarin dergelijk verzuim voorkomt; dat dezelfde nietigheid de beroepsakte treft die, aan het voorschrift van artikel 1063 Gerechtelijk Wetboek onderworpen zijnde, de opgave van de grieven niet inhoudt (Cass. 8 februari 1973, R.W. 1972-1973, 1524);

Overwegende dat de aangevochten akte op dit tweevoudig vlak door deze principiële nietigheid is aangetast;

Overwegende dat appellante tevergeefs stelt dat de schending van artikels 1057-7° en 1063 Gerechtelijk Wetboek niet de openbare orde raakt (met verwijzing naar Cass. 3 juni 1971, *Pas.* 1971 I 933); dat het hier gaat om een door de wet uitdrukkelijk bevolen nietigheid (zie samengelezen artikelen 860 lid 1, 1057-7° en 1063 Gerechtelijk Wetboek) die, eenmaal tijdig en pertinent opgeworpen – zoals ter zake – door het nalvolgend arrest niet kan worden gedekt (argument uit art. 864 lid 2 Gerechtelijk Wetboek), onder voorbehoud van het hieronder gestelde betreffende de toepassing van artikel 861 Gerechtelijk Wetboek;

Overwegende dat appellante weliswaar terecht de toepassing ter zake van artikel 862 § 1-1° en 2° afwijst; dat zij zich daarentegen vruchteloos op artikel 861 Gerechtelijk Wetboek beroept naar luid waarvan de rechter alleen dan een proceshandeling nietig verklaren kan, indien het aangeklaagde verzuim of de aangeklaagde onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt; dat zij even vruchteloos het bestaan van dergelijke belangenschade in hoofde van geïntimeerde betwist; dat zij hiertoe ondoelmatig betoogt dat zij reeds op 18 februari 1972 tegen het op 11 februari 1972 gewezen vonnis a quo hoger beroep instelde, terwijl geïntimeerde bezwaarlijk haar recht op vlugge behandeling zou kunnen opeisen, waar zijzelf door eigen inertie de procedure vóór het Hof nodeloos zou hebben verlengd;

dat appellante pas op 30 juni 1972, d.i. nagenoeg vier en halve maand na het instellen van het hoger beroep, ter griffie van het Hof conclusies neerlegde;

Overwegende dat het door geïntimeerde aangeklaagde en door art. 1057-7° en 1063-2° van nietigheid gesancioneerde verzuim, in principe en uiteraard de belangen van deze partij heeft gekrenkt; dat immers het doel van de in art. 1063 opgesomde versnelde procedure bestaat in de mogelijkheid tot vlugge afwikkeling van het geschil in hoger beroep, desnoods op de inleidende zitting, wat vrijwel uitgesloten zou zijn geweest indien het de appellant was toegestaan zijn grieven eerst in navolgende conclusies kenbaar te maken (zie Beroep Brussel, 1ste Kamer) 15.12.1969, R.W. 1969-70, 1556; Beroep Brussel (1ste Kamer) 25 januari in zake nr 6.669 A.R. – P.V.B.A. Unitas t/Geysen. D. en Vandendriessche G.; Beroep Brussel 26 oktober 1972, *J.T.* 1972, 748; vgl. Beroep Brussel 22 maart 1971, R.W. 1970-1971, 1620-1622 met noot);

Overwegende dat, ter zake, het recht van geïntimeerde op dringende behandeling van de zaak vóór het Hof, en zijn belang bij de onverwijlde beslechting van het hoger beroep tegen het vonnis dat de onderzoeksmaatregel beval, redeloos werden miskend ingevolge veronachtzaming door appellante van de vigerende dwingende wetsbe-

palingen en de hieruit voortvloeiende onrechtmatige vertraging van de procedure; dat appellante zich dan ook ten onrechte beroept op artikel 867 Gerechtelijk Wetboek, waar uit de gedingstukken geenszins en allesbehalve blijkt dat de door artt. 1063-2° en 1057-7° op straf van nietigheid voorgeschreven vorm werkelijk werd in acht genomen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Verklaart het hoger beroep nietig;

Verwijst appellante in de kosten van hoger beroep.

NOOT—Beide partijen hadden de merken Decolith en Rubeton gedeponeerd. Bij afzonderlijke dagvaarding vorderde elke partij de nietigverklaring van de door de wederpartij gedeponeerde merken met schadevergoeding. Na voeging van de twee zaken wees de eerste rechter de vordering van appellante af als ongegrond, verklaarde de door appellante gedeponeerde merken nietig en beval een deskundig onderzoek nopens de door geïntimeerde geleden schade.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER—9 FEBRUARI 1973

Voorzitter: de h. Vanparys

Raadsheren: de hh. Van Bever en Van Balberghe

Advocaten: Mrs. H. Gevaert en L. Vanraes

1. Gewijsde—Twee afzonderlijke straffen voor rijden onder drankinvloed en voor overdreven snelheid—Geen gewijsde betreffende het oorzakelijk verband tussen intoxicatie en de door de bestuurder veroorzaakte materiële schade.

2. Verzekering—Regresvordering van de verzekeraar op grond van grove schuld—Bewijs.

1. Wanneer de politierechter een autobestuurder die een ongeval met schade aan de wagen van een derde veroorzaakt heeft, tot twee onderscheiden straffen heeft veroordeeld wegens overdreven snelheid en wegens het rijden onder invloed van alcoholintoxicatie, heeft hij daardoor wel beslist, dat die inbreuken niet een zelfde penaal feit opleveren, maar daaruit mag niet worden afgeleid, dat meteen erga omnes beslist werd, dat er geen oorzakelijk verband bestaat tussen het rijden onder invloed en het toebrengen van schade aan de wagen van de derde.

2. Als dan de verzekeraar van de autobestuurder op grond van art. 16 Verzekeringswet en van art. 25-9° van de polis een regresvordering instelt, moet hij bewijzen, dat het ongeval opzettelijk veroorzaakt werd of te wijten was aan een fout die met de opzettelijke daad gelijk te stellen is en die het verzekerde risico in die mate verzwart dat het een buitengewoon of abnormaal risico wordt, en dat de bestuurder van die verzwaring van het risico bewust was of had moeten zijn. Zulk bewijs wordt ten deze niet geleverd.

N.V. De Belgische Verdediging t/ Vermeeren

Het Hof heeft in openbare terechtzetting de partijen in hun middelen en conclusies gehoord en de stukken

ingezien, waaronder het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Veurne dd. 30 september 1971, waartegen tijdig en in regelmatige vorm hoger beroep werd ingesteld.

De appellante vordert de terugbetaling van de vergoedingen welke zij, als assuradeur van de burgerlijke aansprakelijkheid van de geïntimeerde hoofdens gebruik van motorrijtuigen uitgekeerd heeft aan Bostijn Raoul, als gevolg van een verkeersongeval waarvoor de geïntimeerde aansprakelijk is.

In haar conclusie in eerste aanleg stelt de appellante dat haar vordering gesteund is op artikel 16 van de wet van 11 juni 1874 en op artikel 25,6° en 25,9° van de algemene polisvoorwaarden. Het is blijkbaar bij materiële vergissing dat melding gemaakt wordt van artikel 26 dier voorwaarden.

Door een vonnis van de politierechtbank te Veurne dd. 12 december 1969 werd de geïntimeerde naar aanleiding van dat ongeval veroordeeld :

tot een geldboete van 25 fr. voor het feit a, zijnde : bij inbreuk op art. 27-1° van het K.B. van 14.3.1968 en art. 29 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer als bestuurder van een voertuig, op de openbare weg, verzuimd te hebben zijn snelheid te regelen om in alle omstandigheden te kunnen stoppen voor een hindernis die kon worden voorzien ;

tot een geldboete van 250 fr. voor het feit c, zijnde : bij inbreuk op art. 34,38 § 1° en 28 van de voormelde wet, op een openbare plaats een personenwagen te hebben bestuurd na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt, dat het alcoholgehalte in zijn bloed op het ogenblik dat hij bestuurde, ten minste 1,5 gram per liter bedroeg.

De politierechter heeft de geïntimeerde vrijgesproken van de overige telastleggingen, nl., b en d, zijnde openbare dronkenschap en sturen in staat van dronkenschap.

De geïntimeerde voert aan dat nu bij voormeld vonnis twee afzonderlijke veroordelingen werden uitgesproken uit hoofde van de telastleggingen a en c en dus geen toepassing gemaakt werd van artikel 65 S.W., erga omnes beslist werd dat er geen oorzakelijk verband bestaat tussen de inbreuk op het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en het sturen onder invloed van alcoholintoxicatie.

Die redenering is juist, in die zin dat de politierechter daardoor beslist heeft dat die beide inbreuken niet eenzelfde penaal feit opleveren, maar daaruit mag niet afgeleid worden dat meteen erga omnes beslist werd dat er geen oorzakelijk verband bestaat tussen het sturen onder invloed en het toebrengen van materiële schade aan het voertuig van Bostijn Raoul, of m.a.w. dat de fout van de geïntimeerde moet beschouwd worden als zijnde vreemd aan het ongeval en dus geen grond kan opleveren tot het instellen van de regresvordering van de appellante.

De strafrechter diende inderdaad het verband tussen het sturen met een alcoholhaemie van minstens 1,5 per duizend en het aanrichten van schade door het ongeval niet te onderzoeken, noch om te oordelen over het strafbaar karakter van de weerhouden inbreuken noch om te beslissen over de eventuele toepassing van artikel 65 S.W. Het aanrichten van schade door een ongeval is immers geen element van een dier inbreuken.

Anderzijds maakt het verband van de inbreuken met

hetzelfde ongeval niet de eenheid van schuldige gedraging uit waardoor ze beide tot een onsplitsbaar penaal feit zouden te herleiden zijn, zodat de politierechter ook met het oog op het eventueel bestaan van zulke eenheid het verband van de inbreuken met het ongeval niet diende te onderzoeken.

De regresvordering van de appellante stuit derhalve niet af tegen de beslissingen van het vonnis van de politierechtbank te Veurne.

De appellante dient echter te bewijzen dat het ongeval opzettelijk veroorzaakt werd of te wijten is aan een fout die met de opzettelijke daad gelijk te stellen is en die het verzekerd risico verzwaart in die mate dat het een buitengewoon of abnormaal risico wordt en dat de geïntimeerde van die verzwaaring van het risico bewust was of had moeten zijn.

In het proces-verbaal betreffende het ongeval wordt door de opstellers vermeld dat de geïntimeerde duidelijke tekens van alcoholintoxicatie vertoonde : zijn gezicht was vertrokken, hij was praatlustig en opgewonden, drukte zich op een verwarde wijze uit en zijn adem rook naar de drank. De bloedanalyse gaf als uitslag 1,67 per duizend op het ogenblik der feiten.

Veertig minuten na het ongeval stelde de aangezochte geneesheer vast dat de gang van de geïntimeerde vast was, dat zijn adem naar alcohol rook en zijn spraak niet op dronkenschap wees, dat er geen tekenen waren van hersenschudding en hij niet gebrakt had.

Die gegevens volstaan niet om er met zekerheid uit af te leiden dat de geïntimeerde derwijze onder de invloed van de drank was dat het als een zware fout zou moeten beschouwd worden in die toestand een voertuig te besturen.

Ook de omstandigheden van het ongeval zelf geven dienaangaande geen genoegzame zekerheid.

Het ongeval gebeurde om 3u.50' in de Veurnestraat te De Panne. Die straat is 9,30 meter breed, met aan beide zijden een stationeerstrook van 2,50 meter ; er is voldoende openbare verlichting. Het regende en de baan lag nat. De geïntimeerde kwam uit de richting van Veurne en reed twee personenwagens aan die zich links ten opzichte van zijn rijrichting op de stationeerstrook bevonden. Hij verklaarde dat hij verblind was geworden door de lichten van een tegenligger, geremd had en daardoor naar links gezwenkt was met als gevolg dat hij tegen de gestationeerde wagens terecht was gekomen.

Er bestaan geen aanwijzingen dat het feitelijk verloop van het ongeval niet overeenstemt met die verklaring. Het feit van het remmen wordt bovendien bewezen door de vastgestelde remsporen. Er is geen bewijs dat de aanleiding tot het remmen niet de verblinding is geweest terwijl het remmen bij verblinding misschien wel onvoorzichtig kan zijn doch niet noodzakelijk wijst op een ernstige vermindering van het reactievermogen van de bestuurder.

Het is derhalve met reden dat de eerste rechter de vordering ongegrond heeft verklaard.

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op het artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935, Alle andere en meeromvattende conclusies als ongegrond verwerpend,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch niet gegrond,

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen,
Veroordeelt de appellante tot de kosten van de instantie in hoger beroep.

POLITIËRECHTBANK TE VILVOORDE

15 OKTOBER 1973

Rechter : de h. E. Van Cauwelaert

Advocaat : Mr. Huenens

Vervoer—Reglementering—Door werkgever georganiseerd vervoer van zijn werknemers—Vervoer van klanten door hotelhouder naar luchthaven—Met gehuurd voertuig.

Een hotelhouder heeft een minibus gehuurd, waarmee bij zijn werknemers ophaalt, zonder dat zij de vervoerkosten geheel of gedeeltelijk moeten terugbetalen, en waarmee bij zijn klanten naar de luchthaven vervoert.

Door art. 2, 1° en 2°, van het Wetsbesluit van 30 december 1946 worden uit de toepassingsfeer van dat besluit gesloten, enerzijds het door de werkgever georganiseerd vervoer van zijn werknemers, mits dat op zijn verantwoordelijkheid en met eigen materiaal gebeurt, en mits aan de werknemers geen enkele last wordt opgelegd, en anderzijds het vervoer door hotelhouders van hun cliënteel naar stations, enz.

Het feit dat vervoer met een gehuurde bus verricht wordt, maakt er geen "bezoldigd vervoer" van; deze term slaat op de betaling door de reizigers, niet op de kostprijs van het vervoer voor de vervoerder.

Onder "eigen materiaal" dient te worden verstaan het voertuig waarover de vervoerder de vrije beschikking heeft. Eigen materiaal is het gehuurde voertuig dat volledig ter beschikking, onder de leiding, de controle en de verantwoordelijkheid van de vervoerder staat en dat door zijn werknemer bestuurd wordt.

Hollaus en N.V. Holiday Inns of Belgium

Overwegende dat de betichting luidt "een bezoldigde bijzondere autobusdienst geëxploiteerd te hebben zonder machtiging";

Overwegende dat als bijzondere autobusdienst door de wet omschreven wordt diensten voor gemeenschapsvervoer van personen tegen bezoldiging die regelmatig of periodiek gebeuren volgens een bepaald itinerarium en die voorbehouden zijn aan bepaalde categorieën van reizigers;

Overwegende dat art. 2, 1° en 2°, van de wet van 30 december 1946 echter uit de wet sluit enerzijds het door de werkgevers georganiseerde vervoer van hun werknemers, op voorwaarde dat dit op hun verantwoordelijkheid en met eigen materiaal gebeurt, en op voorwaarde eveneens dat aan de werknemers geen enkele last, noch geldelijke noch andere wordt opgelegd, en anderzijds het vervoer door hoteliers van hun cliënteel, naar stations, enz.;

Overwegende dat beklaagden in casu een minibusje hebben gehuurd bij de firma N.V. Locadif en daarmee dagelijks hun personeel ophalen aan het Madouplein te

Brussel om het naar het hotel te voeren en er hun cliënten mee o.m. naar de luchthaven van Zaventem brengen;

Overwegende dat om te bepalen of beklaagden onder de uitzonderingen bepaald door art. 2, 1° en 2°, van de voornoemde wet vallen, alleen dient onderzocht te worden of het in casu om onbezoldigd vervoer gaat en of dit "met eigen materiaal" gebeurt, al de andere voorwaarden vervuld zijnde;

Overwegende dat de "Dienst van het Vervoer" van het Ministerie van Verkeerswezen in zijn schrijven van 20.9.73 van oordeel is dat het in casu om "bezoldigd vervoer" gaat, vermits het voertuig gehuurd werd; dat deze mening op een verkeerde interpretatie van het begrip "bezoldigd vervoer" berust; dat deze term ongetwijfeld een zekere betaling door de reizigers veronderstelt en niet de kostprijs van het vervoer in hoofde van de vervoerder; dat zo dit laatste als criterium gold, alle vervoer bezoldigd zou zijn, want elke vervoerder heeft zekere vervoerkosten; dat het alleen de terugbetaling is door de reizigers van deze vervoerkosten (met of zonder winst), die de bezoldiging uitmaakt;

Overwegende dat het feit dat het hier om een gehuurd voertuig gaat geen principieel verschil uitmaakt; dat zo bepaalde vervoerders het voordeliger achten een wagen te huren liever dan er een te kopen, dit hun alleen aanbelangt; dat zowel de huurprijs als de aankoopsprijs van een wagen algemene onkosten zijn die met bezoldigd vervoer niets te maken hebben;

Overwegende dat het werkliedenvervoer in casu geen "bijzonder autobusvervoer" is, vermits dit veronderstelt dat de vervoerde werklieden de vervoerkosten geheel of gedeeltelijk terugbetalen (cfr art. 11 van de wet); dat niet bewezen is dat dit in huidige geval gebeurde;

Overwegende dat het transport in casu ook gebeurde met "eigen materiaal"; dat onder eigen materiaal dienen verstaan te worden de voertuigen waarover de vervoerder de vrije beschikking heeft, in tegenstelling met diegene die voor rekening van derden rijden; dat het gehuurde voertuig in casu volledig ter beschikking, onder de leiding, de controle en de verantwoordelijkheid van beklaagden stond; dat het trouwens door een werknemer van beklaagden bestuurd werd; dat wat het transport betreft, er in hoofde van beklaagden geen onderscheid bestaat tussen een voertuig dat hun eigendom is en een gehuurd voertuig;

Overwegen dat het feit ten laste gelegd van eerste beklaagde, niet bewezen is ten genoegen van rechte.

(...)

EUROPEES RECHT

WEEKOVERZICHT VAN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN 5-9 november 1973

**49/73 Herbert Fleischer (prejudiciële zaak) 7 november 1973
Karamelmassa**

Karamelmassa wordt gebruikt voor de vervaardiging van versnaperingen. Het produkt wordt ingedeeld in een afzonderlijke post van het gemeenschappelijk douanetarief.

Een Duitse importeur voerde in februari 1970 een partij hiervan in uit Denemarken — destijds nog geen lid van de

E.E.G., doch een derde land – in de gemeenschappelijke markt, waar het produkt was onderworpen aan een invoerrecht, overeenkomstig de desbetreffende post van het gemeenschappelijk douanetarief.

Hierbij ontstond een geschil tussen de importeur en de Duitse douane over de vraag hoeveel melk, boter, botervet, suiker en saccharose karamelmassa mag bevatten om nog als zodanig te kunnen worden aangemerkt, en wat de in casu toepasselijke tariefpost was.

De Duitse douane kwam na een analyse van monsters terug op haar aanvankelijke indeling en legde een navordering op van DM. 78.452,99 op grond dat het produkt teveel melkvet en te weinig suiker bevatte, zodat het geen karamel meer was, doch consumptievet met toegevoegde suiker, waarvoor een hogere heffing verschuldigd is.

Na een bezwaarschrift werd beroep ingesteld bij het Finanzgericht Hamburg, dat zich tot het Hof wendde met verzoek om uitlegging van de postomschrijving "karamelmassa".

Het Hof verklaarde dat produkten slechts onder de tariefpost karamelmassa kunnen worden ingedeeld, wanneer het gehalte aan van melk afkomstige vetstoffen de aard van deze produkten niet kan aantasten.

Zelfs al zou overigens de voor de bereiding van suikergoed bestemde grondstof op zichzelf niet voldoende suiker bevatten en bij de verwerking tot eindprodukt dus nog suiker zou moeten worden toegevoegd, dan nog valt het produkt onder de omschrijving "karamelmassa", indien het door zijn samenstelling bij uitstek en definitief bestemd is voor de vervaardiging van een bepaald soort suikerwerken.

51/73 Mevrouw B.S. (prejudiciële zaak) 7 november 1973 **Sociale zekerheid van migrerende werknemers**

Op 1 januari 1957 is in Nederland de invaliditeits- en ouderdomsverzekering voor werknemers vervangen door een voor alle ingezetenen geldende algemene ouderdomsverzekering. Daar de desbetreffende wet (de A.O.W.) eveneens ouderdomspensioenen aan zelfstandigen toekent en het niveau van de voordelen uitsluitend aan werknemers uitgekeerde pensioenen niet zeer hoog was, zijn in de A.O.W. overgangsbepalingen opgenomen. Op grond daarvan worden personen die bij de inwerkingtreding van de nieuwe regeling (1-1-1957) ouder waren dan 15 doch jonger dan 65, geacht gedurende het tijdvak tussen de voleindiging van het 15e levensjaar en 1 januari 1957 verzekerd te zijn geweest, mits zij de zes jaren na voleindiging van het 59e levensjaar in Nederland woonachtig zijn geweest. Volgens de wet geldt deze voordelige regeling echter alleen voor personen die de Nederlandse nationaliteit bezitten en die ingezetenen van Nederland zijn. De twee laatstgenoemde vereisten kunnen evenwel bij algemene maatregel van bestuur, onder de daarin gestelde voorwaarden, worden opgeheven.

Mevrouw B.S., van Duitse nationaliteit en woonachtig in de Bondsrepubliek Duitsland op het ogenblik dat zij de leeftijd van 65 jaar bereikte, en nog steeds aldaar woonachtig, verkreeg bij beslissing van de Sociale Verzekeringsbank te Amsterdam (hierna genoemd "de Bank") uit hoofde van door haar in Nederland vervulde verzekeringstijdvakken een ouderdomspensioen. Het bedrag van dit pensioen, dat was vastgesteld overeenkomstig een Duits-Nederlandse overeenkomst, welke met inachtneming van de gemeenschapsregeling op het gebied van de sociale zekerheid van migrerende werknemers was gesloten, was echter veel lager dan het bedrag waarop zij onder de A.O.W. recht zou hebben gehad.

Kon Mevrouw B.S. echter een beroep doen op de wet? Zij meende van wel, de Bank meende – althans aanvankelijk – van niet.

Merkwaardigerwijs kwam de Bank in de loop van het geding voor de Raad van Beroep zelf tot een andere rechtsopvatting en liet zij de Raad van Beroep weten dat zij, gelet op de gemeenschapsregeling, zich naar haar mening had vergist

bij de berekening van het pensioen: derhalve verzocht zij de Raad van Beroep haar beslissing (van de Bank!) te vernietigen.

De Raad van Beroep verwierp deze stelling echter en oordeelde de aanvankelijke beslissing van de Bank juist.

De Bank meende echter dat zich hier nog een kwestie van uitlegging van de gemeenschapsverordening voordeed en tekende appèl aan tegen de uitspraak van de Raad van Beroep.

De appèlrechter verwees de zaak naar het Hof met verzoek om uitlegging van de gemeenschapsregeling op het stuk van de sociale zekerheid van migrerende werknemers.

Het Hof verklaarde in zijn arrest dat de gemeenschapsregeling doelt op de nationale wettelijke bepalingen, in aanmerking genomen de toepassing van het gemeenschapsrecht en met name het beginsel dat tussen de onderdanen der Lid-Staten niet mag worden gediscrimineerd. Daarbij strekt de in deze bepaling van gemeenschapsrecht verzekerde bescherming zich uit tot de voordelen welke voortvloeien uit de bijzondere nationale rechtsregelingen.

BOEKBESPREKING

E. TOD, J.A. NOTA, L. JESPERS, e.a., **Adoptie**, De Nederlandse Boekhandel, Kapellen, 192 blz. – Prijs: 245 fr.

De titel van dit boek moge de lezer niet misleiden: de bedoeling van het werk is niet hem alle gegevens te verstrekken, die het hem mogelijk moeten maken een weg te vinden in de juridische doolhof van de adoptie en van de wettiging door adoptie; het is niet zozeer een juridisch boek, dan wel een sociale en psychologische leidraad, wat niet betekent dat de juridische problemen geen aandacht krijgen.

Het idee om een reeks artikelen met betrekking tot de praktische problemen van de adoptie te bundelen, kwam van Tod, een Engelsman, die vertrouwd is met adoptievraagstukken zowel in eigen land als in de Verenigde Staten. Oorspronkelijk bedoeld voor maatschappelijke werkers in die landen, raakt het boek een aantal problemen aan die, afgezien van de lokale kleur, sterk verwant zijn met die waarmee men in de Nederlandsprekende landen te maken heeft. Ten einde het werk voor Nederlandse en Belgische lezers volledig bevattelijk te maken, verzocht de uitgever specialisten in Nederland en België hun bevindingen op het stuk van de adoptie weer te geven en het geheel aan de specifieke toestanden in hun land te toetsen.

Een Amerikaanse ongehuwde moeder staat haar kind gemakkelijker af dan haar zuster in onze gewesten. Maar dit, zij het wel zeer belangrijk verschil even buiten beschouwing latend, zijn de meeste auteurs het erover eens, dat de adoptie het best plaatsheeft als het kind nog zeer jong is (lieft onder de zes maanden, hoewel vrederechter Jespers – die de Belgische zienswijze ontwikkelt – toch ook een lans breekt voor de adoptie van oudere kinderen).

Alle problemen – en er zijn er niet weinig – worden praktisch bekeken. Er wordt rekening gehouden met de moeilijkheden van de biologische moeder. Men leze daarover de uiteenzetting, waarbij het wenselijk geacht wordt dat de natuurlijke moeder en de pleegouders met elkaar contact opnemen. Sommigen wensen, eisen zelfs, dat de biologische vader gekend is, om zijn stem te horen en de genetische achtergronden te kennen. Voor de selectie van toekomstige adoptanten moet de maatschappelijke werker die die taak verricht, heel wat kwaliteiten hebben. Groepsgesprekken tussen de natuurlijke ouders en de adoptanten zijn zelfs aan de orde. Samenvattend mag men zeggen dat alles wat praktisch gezien de pleegouders en het kind van nut kan zijn, in het boek wordt behandeld.

Voor de aanpassing aan de Belgische toestanden zorgde de heer Lode Jespers, vrederechter van het zesde kanton te Ant-

werpen, maar ook lesgever aan de sociale school te Heverlee. Als jurist wijst hij de adoptanten erop hoe zij zich de mogelijkheden die de wet biedt, kunnen ten nutte maken; met betrekking tot de sociale kant van de zaak doet hij tot de officiële instanties een oproep om meer begrip en hulp.

H.V.O.

Walter WILHELM, *Studien zur europäischen Rechtsgeschichte*. Vittorio Klosterman, Frankfurt am Main, 1972. 48.50 DM.

Dit boek, aan Helmut Coing, Directeur van het Max Planck Institut für europäische Rechtsgeschichte, door zijn studenten en medewerkers aangeboden, bundelt zestien studies over de Europese rechtsgeschiedenis. Het behandelt de rechtsontwikkeling in de Europese landen, beginnende met de middeleeuwse wetenschap van het Romeinse en het Kanonieke recht, die in de volgende eeuwen in feite een gemeenschappelijke basis kreeg. In een in de tijd en materie ver uitgesponnen structuur – van de 12de tot de 19de eeuw, van het middeleeuwse procesrecht tot aan de aanvang van de wetenschap van het arbeidsrecht – worden de ontstaans- en werkingsgeschiedenis van de juridische literatuur, van de juridische instellingen en van de rechtspolitieke en rechtstheoretische problemen behandeld.

L. Th. Maes

J. BELLAMY, *Crime and public order in England in the late Middle Ages*. Routledge and Kegan Paul, Londen, 1973.

De term "middle ages" roept dikwijls de begrippen op van barbaardom, stagnatie in hervormingen en miskenning van de ware rechtsprocedure. In deze fascinerende studie van de gerechtelijke administratie, de misdaad en de straf in het latere Middeleeuwse Engeland, bewijst de auteur, geassocieerd hoogleraar in de Geschiedenis van de Carleton University van Ottawa, dat dergelijke omstandigheden in feite niet altijd bestonden.

Het kan niet ontkend worden dat vele misdaden voorkwamen en dat de misdadigers dikwijls goed georganiseerd waren. Het is even waar dat de aangewende methoden om de misdadigers aan te houden soms verouderd waren en slecht werkten. Nooit bestond er, zoals Dr Bellamy bewijst, een zo groot gebrek van het krediet, maar er bestond wel een gerechtelijk stelsel waaraan de middelste en lagere klassen actief deelnamen. Ook valt een vermindering in de gestrengheid van de fysische bestraffing waar te nemen en er bestond een flexibiliteit in de houding van de regering en van de gerechtelijke administratie. Maar boven alles was er in het Engels strafrecht in deze periode meer humaniteit waar te nemen dan in vele andere gebieden van Europa, waar het onderzoek naar de misdaad door middel van de foltering volledig overheerste.

L. Th. Maes

Jacques BATIGNE, *Un juge passe aux aveux*, (coll. Vécu), Paris, R. Laffont, 1973, 393 blz.

Het moet een heerlijk gevoel zijn tot het ambtspensioen te worden toegelaten met de zekerheid, dat je het ambt niet alleen met waardigheid, maar bovendien op een voortreffelijke, menselijke en zowaar sportieve wijze hebt uitgeoefend.

Het moet een waar genot zijn in de derde leeftijd, tijd voor rust en berusting, nog zoveel werkkraft aan levenslust te paren, dat men de moed vindt om zijn levenservaringen mee te delen aan allen die een dikke turf van honderden bladzijden willen lezen.

Ervaringen van een onderzoeksrechter te Colmar, Marseille en Parijs, waar de auteur ten slotte als ondervoorzitter vaarwel zegt aan de lagere rechtbanken om als raadsheer in een Conseil voor de Staatsveiligheid een belangrijker plaats te gaan bekleden.

Boeiende verhalen, vaak over beruchte gevallen, exemplarische en soms pikante details, in een stijl die Maimon geheel doet vergeten.

En daarbij nog betrekkelijk bescheiden kunnen blijven...

Men kan het boek op twee manieren lezen: van voor naar achter en van achter naar voor. Wie met het laatste hoofdstuk begint, maakt dadelijk kennis met enkele kritische gedachten van de auteur betreffende organisatie en werking van de magistratuur. Daaronder een gedachte die tot nogtoe, als ik me niet vergis, zowel aan hooggeplaatsten als aan laaggezetenen is voorbijgegaan.

De gedachte dat het toch zonderling voorkomt dat de magistratuur, die de derde, tweede of de eerste van de drie machten uitmaakt, niet eens een eigen minister heeft.

Terwijl er zoveel zijn...

Een onderwerp voor een openingsrede? Of voor een congres van de I.U.M. (met subsidie van de alsnog alleen bestaande minister van Justitie...)?

Aanbevolen voor de vakantie.

S.R.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

PLECHTIGE HERDENKING VAN DE OPRICHTING VAN HET PARLEMENT/DE GROTE RAAD VAN MECHELEN 1473-1973

In december 1473 – waarschijnlijk op 8 december – richtte Karel de Stoute bij de ordonnantie van Thionville het Parlement van Mechelen op, dat als hoogste en soeverein gerechtshof voor de "Landen van herwaarts over" dezelfde betekenis had als het Parlement van Parijs voor het Franse kroondomein. Het is bekend dat Karel de Stoute in niets wilde onderdoen voor de koning van Frankrijk en door de oprichting van een eigen Parlement met zetel te Mechelen heeft hij dit in december 1473 op spectaculaire wijze willen beklemtonen.

Het Parlement van Mechelen is de voornaamste rechterlijke instelling, ontstaan uit de centralisatie-politiek van de Hertogen van Bourgondië. Door beroep op het Parlement van Mechelen mogelijk te maken tegen de sententiën van bijna alle rechtscollages in hun vorstendommen van de "Landen van herwaarts over", hebben de hertogen bijgedragen tot de ontwikkeling van rechtsregels gemeen aan al deze gewesten.

Tot het rechtsgebied van het Parlement van Mechelen behoorden de vorstendommen Vlaanderen, Brabant, Limburg, Holland, Zeeland, Mechelen, Henegouwen, Artesië, Namen, Luxemburg en Gelre; later ook Utrecht, Overijssel, Friesland, Groningen, Doornik en het Doornikse. Op enkele uitzonderingen na kwam dit ressort dus ongeveer overeen met het grondgebied van de huidige "Benelux".

Wanneer na de dood van Karel de Stoute het Parlement in 1477 bij het Groot Privilege wordt opgeheven, verdwijnt weliswaar de naam, maar blijft de instelling als Grote Raad doorwerken tot het einde van de 18de eeuw.

Magnum Consilium, Grand Conseil, Grote Raad. Groot als opperste gerechtshof voor de Nederlanden; groot ook door de juristen die er deel van uitmaakten: Filips Wielant, auteur van de *Practijke civile* en de *Practijke criminele*, en diens jongere tijdgenoot Nicolas Everaerts, schrijver van de *Loci communes* en de *Consilia sive responsa iuris*. Hun werken werden in de Nederlanden, Frankrijk, Duitsland en Italië gedrukt en verspreid. Vier leden van de Bourgondische familie Carondelet waren president, kanselier, raadsheer en rekwestmeester. Jérôme de Busleyden, de vriend van Erasmus en Thomas More, zetelde in de Grote Raad.

Vele raadsheren behoorden tot de meest vooraanstaande juristen van hun tijd: Viglius, Peckius, Richardot, Christyn, Coloma, Goswin de Fierlant. Allen waren het "nobles de robe longue", prinsen van de geest.

Hoewel het rechtsgebied van de Grote Raad steeds meer werd beperkt, kreeg de gepubliceerde jurisprudentie van de Grote Raad tot ver buiten de Nederlanden bekendheid. De 17de en 18de eeuwse verzamelingen van arresten van de hand van Du Laury, Du Fief en Christinaeus verschenen in het Frans en in het Latijn; van de *Decisiones* van Paul van Christijnen verscheen zelfs een selectie *ad usum fori Germaniae hodierni* met aantekeningen in het Duits.

De Grote Raad van Mechelen verdween op het einde van de 18de eeuw tengevolge van de inlijving van de Belgische gewesten bij Frankrijk. Aldaar was in 1790 een *Tribunal de Cassation* ingesteld geweest ten einde de eerbiediging van de wet door de rechters te handhaven. Met deze taak zijn thans belast het Hof van Cassatie in België, de Hoge Raad in Nederland, de *Cour supérieure de justice* in het Groot-Hertogdom Luxemburg, die daarenboven in elk land als opperste gerechtshof de traditie van het Parlement van Mechelen, vijfhonderd jaar geleden begonnen, blijven voortzetten.

PROGRAMMA

Zaterdag 8 december 1973 11 u. Academische zitting in het Paleis van Justitie te Brussel in aanwezigheid van de leden van:

- het Hof van Cassatie van België;
- de Hoge Raad der Nederlanden;
- de 'Cour Supérieure de Justice' van het Groot-Hertogdom Luxemburg.

Sprekers:

- de Hr. G.E. Langemeijer, procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden;
De Betekenis van het Parlement / de Grote Raad van Mechelen vóór onze tijd;
- Prof. J. Gilissen, auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof (België);
Oprichting en ontwikkeling van het Parlement / de Grote Raad van Mechelen;
- de Hr. A. Huss, ere-procureur-generaal bij de "Cour Supérieure de Justice" van het Groot-Hertogdom Luxemburg;
De Betekenis van het Parlement / de Grote Raad van Mechelen voor de toekomst van de huidige internationale gerechtshoven;
- de Hr. Vanderpoorten, minister van Justitie.

15 u Lezingen over: Rechters en rechtspraak van de hoogste rechtscolleges in Europa (XVe en XVIe eeuw).

Sprekers:

- Prof. P.C. Timbal (Paris): *Le Parlement de Paris*;
- Prof. H.C. Coing (Frankfurt am Main): *Le Reichskammergericht*;
- Prof. J.Th. de Smidt (Leiden): *Parlement en Grote Raad van Mechelen*.

Zondag 9 december 1973: Internationaal Symposium te Mechelen in het Gerechtsgebouw (zijnde het vroeger gebouw van de Grote Raad), Keizerstraat, 20.

9u30 Methoden en problemen van bewerking van de archieven van de hoogste rechtscolleges in Europa (XVe en XVIe eeuw).

Inleiders:

- Mevr. J. Metman en de Hr. J.P. Laurent (Paris)
- Prof. B. Diestelkamp (Frankfurt am Main)
- de Hr. A.H. Huussen (Amsterdam)

12u Receptie aangeboden door het College van Burgemeester en Schepenen van Mechelen op het Stadhuis.

15u Het beroep en de andere rechtsmiddelen in de procedure bij de hoogste rechtscolleges in Europa (XVe en XVIe eeuw).

Inleiders:

- Prof. Y. Bongert (Paris)
- Prof. J. Van Rompaey (Gent)
- Prof. W. Sellert (Frankfurt am Main)
- de Hr. W.G.Ph.E. Wedekind (Amsterdam)

HOF VAN BEROEP TE GENT

Prof. J. Ronse over: Recente wijzigingen in de vennootschapswetgeving

Op woensdag 14 november was de academieraadzaal weer goed gevuld. Magistraten gebogen over het kind-en zorgen-kind-der juristen: de rechtspersoon.

Prof. Ronse (K.U.L.), levendig en levenwekkend, heeft aan een micro geen behoefte. Wel laat hij zich gewillig aan de band leggen van een lijzige recorder. In een modeltijd van 50 minuten geeft hij een beknopt overzicht van de wijzigingen in de vennootschapswetgeving ingevoerd door de wet van 6 maart 1973.

Uw verslaggever moge voor de inhoud van de inleiding naar het boek van Prof. Ronse zelf verwijzen, of, voor een vlugge kennismaking, naar het artikel van notaris Sluyts in dit tijdschrift (R.W., 13.10.1973).

Prof. Van Damme leidde het gesprek, dat langer duurde dan de inleiding, zoals wel de bedoeling moest zijn. Uit de vragen en antwoorden kon worden gedistilleerd:

1. Sommige nieuwe bepalingen voldoen aan de eerste Europese richtlijn; deze moet door de rechter ambtshalve worden toegepast, de rechtsbronnen ervan voor de interpretatie gebruikt, ook indien partijen de zaak als eenvoudig nationaal recht pleiten.

2. Directe werking heeft de richtlijn volgens spreker niet, behalve misschien wat betreft de kosten van kennisneming van het vennootschapsdossier.

3. Wanneer de vraag voor de rechter rijst, of de richtlijn directe werking heeft, kan de feitenrechter, moet het Hof van Cassatie om interpretatie door het Europese Hof verzoeken. Maar de wet bevat ook bepalingen die niet ter uitvoering van de richtlijn uitgevaardigd zijn.

4. De nieuwe wetbepalingen gelden, zeker voor zover zij geen directe werking hebben, overeenkomstig de gewone regels betreffende intertemporaal recht. Handelingen vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet verricht, vallen onder het oude stelsel, maar vóór de bedoelde datum vastgestelde statuten ondergaan van rechtswege de wijzigingen door de nieuwe wet als dwingend recht opgelegd.

5. In de gevallen waarin een feitelijke vennootschap niet-bestaande en als zodanig niet-ontvankelijk in haar rechtsvordering werd verklaard, kan, voor zoverre geen verjaring is ingetreden, opnieuw worden gedagvaard na regularisatie. Deze kan hierin bestaan dat de oprichting wordt geconstateerd van een vennootschap bij de aanvang van de samenwerking. Wordt thans een andere vorm van vennootschap gewenst, dan kan omvorming in dezelfde akte geschieden.

6. Bekentenis van staking van betaling kan ingevolge de nieuwe wet worden gedaan door één beheerder (zaakvoerder), aan wie (alle) machten zijn verleend. Het kan evenwel nuttig zijn de andere beheerder(s) (zaakvoerder(s)) op te roepen. Dezen kunnen wellicht hoger beroep instellen, indien de bekentenis zonder of tegen hun advies in is geschied.

7. De vraag of iemand die benoemd is tot "afgevaardigd beheerder met bevoegdheid voor dagelijks bestuur beperkt tot invorderingen in rechte", moet beschouwd worden als (a) een lasthebber (niet-orgaan), dan wel als (b) een beheerder

bekleed met alle wettelijke machten ten aanzien van derden, wordt door spreker eerder in de zin (b) beantwoord (art. 63 van de nieuwe wet).

Het gehoor liet zich duidelijk beter horen in deze meer concrete materie dan bij de vorige bijeenkomsten. De spreker oogstte van de gezaaide belangstelling vruchtbaar applaus.

R.S.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE LEUVEN VENNOOTSCHAPSDAG 1973

Op 9 november 1973 werd te Leuven in het College De Valk, door het Instituut voor Vennootschapsrecht o.l.v. Prof. Jan Ronse, een studiedag ingericht over de wet van 6 maart 1973 waarbij de Belgische Vennootschapswetgeving aangepast werd aan de eerste E.E.G.-Richtlijn.

Deze studiedag genoot van een zeer ruime belangstelling: tientallen notarissen, magistraten, advocaten, professoren, bedrijfsjuristen en accountants namen eraan deel.

Alle deelnemers kregen een uitvoerige documentatiemap die, benevens de teksten van de inleidingen tot de bespreking, een afschrift bevatte van de wet van 6 maart 1973 tot wijziging van de wetgeving betreffende de handelsvennootschappen, en van het Koninklijk Besluit van 7 augustus 1973 betreffende de neerlegging en de openbaarmaking van akten en stukken van handelsvennootschappen en van burgerlijke vennootschappen die de vorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen.

Na een welkomwoord van Prof. J. Ronse, leidde Prof. J. De Meyer, Dekaan van de Rechtsfaculteit, de studiedag in met een algemene toelichting over de harmonisatie van de wetgeving der Lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap. Hij schetste duidelijk het onderscheid dat bestaat tussen Verordeningen die verbindend zijn in al hun onderdelen en rechtstreeks toepasselijk zijn in elke Lid-Staat, en Richtlijnen die verbindend zijn t.a.v. het te bereiken resultaat voor elke Lid-Staat waarvoor zij bestemd zijn, doch waarbij aan de nationale instanties de bevoegdheid wordt gelaten vorm en middelen te kiezen. Een Richtlijn is dus niet rechtstreeks toepasselijk. Daartoe is de tussenkomst van de nationale wetgevende of bestuurlijke instanties vereist, wat in België ten aanzien van de Richtlijn van 9 maart 1968, zeer laatstijdig gebeurde door de wet van 6 maart 1973.

Het eerste onderwerp, over de openbaarmaking van vennootschapsakten, werd ter bespreking ingeleid door Mr. Jean-Marie Nelissen, advocaat te Brussel. Hij gaf een grondig en duidelijk overzicht van de techniek der openbaarmaking, van het invoeren tegen en door derden van openbaar te maken akten en gegevens, van het openbaar maken van oprichtingsakten, van statutenwijzigingen en van akten, feiten en gegevens die als zodanig geen statutenwijziging uitmaken. Deze inleiding werd gevolgd door een geanimeerde bespreking, waar o.m. de bezorgdheid van het notariaat i.v.m. de neerlegging van de gecoördineerde tekst van de statuten van een handelsvennootschap na elke statutenwijziging, bleek.

De tweede inleiding, over de nietigverklaring van handelsvennootschappen, werd verzorgd door Mr. Luc Weyts, notaris te Mechelen. De nietigheidsgronden worden voor de in de Richtlijn bedoelde vennootschapsvormen limitatief opgesomd. De sanctie voor alle andere gebreken aan de noodzakelijke elementen in die vennootschappen is enkel de hoofdelijke en onbeperkte aansprakelijkheid van de oprichters en/of vennoten.

De regeling betreffende het nietigheidsmechanisme, zoals in de wet van 6 maart 1973 omschreven, is niet alleen toepasselijk op de in de Richtlijn bedoelde vennootschapsvormen, maar ook op de vennootschap onder firma, de gewone commanditaire vennootschap en de coöperatieve vennootschap.

De nietigheid moet vastgesteld worden door de rechter, ambshalve of op vordering van derden, van de vennoten of van het openbaar ministerie, gericht tegen de vennootschap. Het vonnis waarbij de nietigheid wordt vastgesteld heeft constitutieve werking, en geldt *erga omnes* mits openbaarmaking.

Een belangrijke innovatie, hoewel niet uitdrukkelijk in de wet bepaald, is de mogelijkheid die aan een met nietigheid bedreigde vennootschap geboden wordt, haar toestand te regulariseren mits dit gebeurt vóór de uitspraak van het vonnis. De rechter kan zelfs termijnen van respijt toekennen om de vennootschap in de mogelijkheid te stellen haar toestand te regulariseren door de nietigheidsgrond weg te nemen.

Een leerrijke bespreking volgde deze uiteenzetting.

Daarop kwamen de deelnemers aan de Studiedag samen in de Faculty Club, waar een voortreffelijke lunch opgediend werd.

De namiddagzitting ving aan met een preadvies uitgebracht door de heer Paul Crab, over het bestuur en de vertegenwoordiging van de N.V. en de P.V.B.A.

Vooraf werd duidelijk het wezenlijk onderscheid aangetoond dat voortaan dient gemaakt te worden tussen de interne bestuursbevoegdheid en de externe vertegenwoordigingsmacht, tussen intern mogen en extern kunnen.

Sinds de wet van 6 maart 1973 worden de vertegenwoordigingsorganen van de in de Richtlijn bedoelde vennootschapsvormen limitatief opgesomd.

De externe vertegenwoordigingsmacht van de vennootschapsorganen wordt uitsluitend door de wet omschreven en begrensd.

In een tweede gedeelte werden de nieuwe wetbepalingen, die de besproken materie regelen, nader toegelicht.

Tijdens de boeiende bespreking die volgde, stond de figuur van de met het dagelijks beheer belaste persoon in het centrum van de belangstelling.

Als laatste inleidende spreker kwam Mejuffrouw A.M. Colaert aan de beurt. Zij gaf een overzicht van de wetswijzigingen die de P.V.B.A. betreffen: een klaar betoog met opsomming van de punten waar de wet van 6 maart 1973 wijzigingen bracht aan de regeling betreffende de P.V.B.A., met vergelijking met de vroegere toestand. Deze inleiding vormde een soort samenvatting van de drie overige preadviezen, toegespitst op de P.V.B.A.

Het was dan ook niet verwonderlijk dat de erop volgende bespreking opnieuw de met het dagelijks beheer belaste persoon in het midden bracht.

Het is te betreuren dat het niet mogelijk was meer tijd te besteden aan de op elk referaat volgende bespreking, die met vaardige hand door Prof. J. Ronse geleid werd, temeer nu vele deelnemers aan de Studiedag blijk gaven zich grondig over de behandelde materie gedocumenteerd te hebben.

Het voorgestelde initiatief om een meer gespecialiseerd seminarie in te richten met als onderwerp de redactie en de uitwerking van statutaire clausules betreffende bestuur en vertegenwoordiging van de N.V. en de P.V.B.A. is dan ook toe te juichen.

De synthese van de discussies tijdens deze Vennootschapsdag gehouden, zal verschijnen in het tweede nummer van de lopende jaargang van *Jura Falconis*, dat in februari 1974 van de pers zal komen en dat afzonderlijk zal kunnen verkregen worden.

Ign. Maes

VRJE UNIVERSITEIT TE BRUSSEL Faculteit der Rechtsgeleerdheid

In het raam van het Belgisch-Duits Cultureel Akkoord nodigt de Faculteit der Rechtsgeleerdheid u uit op de voordrachten die gehouden worden door Dr. G. Baumgärtel, Professor aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Keulen over: "1. Neue Tendenzen der deutschen Prozesshandlungsglehre" op woensdag 5 december

1973 om 11 uur en over: "2. Die Möglichkeit der Verwendung von elektronischen Datenverarbeitungsanlagen im Bereich des Rechts, dargestellt an einer Rechtstatsachenforschung zur Prozessreform" op donderdag 6 december 1973 te 11 uur, gevolgd door een colloquium in zaal nr. 10 van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, ingang: F. Rooseveltlaan 50, inlichtingen: tel. 49. 98. 30 - toestel 4041-3149.

TIJDSCHRIFTEN

De gemeente—jg. 1973—nr. 8-9

Van de redactie—In en rond de Vereniging—P. Hautphenne, Wet van 10 april 1973 waarbij aan werknemers kredieturen worden toegekend—F. Smet, Enkele beschouwingen over de ambtenaar van de burgerlijke stand—J. Claes, De elektronische informatieverwerking in Nederland—Actualiteit—Wetgeving-Rechtspraak (met commentaar)—De derde internationale vakbeurs voor gemeentelijke uitrusting—J. Verhasselt, Verzorg uw taal!—Bibliografische kroniek—Kroniek "Openbare onderstand".

Tijdschrift voor Gemeenterecht—jg. 1973—nr. 7

Waterlopen (onbevaarbare)—Belastingen (gemeente)—Ontvanger (gemeente)—Personeel (gemeente)—Raad (gemeente)—Raadsleden—Stedebouw—Wegen.

Rechtspraak der Haven van Antwerpen—jg. 1973—nr. 1-2

Rechtspraak over: Aansprakelijkheid—Commissionair-expediteur—Gerechtigde expertise—Gerechtigd recht—Koop—Rivierbevrachting—Stouwen—Zeebevrachting—Zeeschip.

Inhoudstafel 1972.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen—jg. 1973—nr. 4

1e deel: documenten, feiten en studies—2e deel: Gemeenschapsactiviteiten in april 1973—3e deel: Mededelingen, bronnen en referenties.

De Verzekeringwereld—jg. 1973—nr. 7-8

Dr. jur. Van de Rijck, De medische Varia-verzekeringen—W. Beersaerts, Het sociaal statuut der zelfstandigen—P. Fierens, De orde van Verzekeringstussenpersonen—Dr. Jur. J. Vandeursen, De betwiste en betwistbare stormverzekering—De antwoordman—Vierde internationaal Congres der B.T.V. Verzekeraars—Territoriale omvang van de waarborg Automobiel—Nieuws van de maatschappijen—Mededelingen van de maatschappijen—I. Sollié, Goederentransportverzekering—R. De Wit, De mededelingsplicht van de verzekerde.

Nederlands Juristenblad—jg. 1973—nr. 27

Prof. mr. M.R. Mok, De strijd tegen de luchtpiraterij (I)—Prof. mr. H. Schadee, Bergers en blubber—Mr. J.W. van der Zanden, Up-drunk; censuur op rechterlijke uitspraak?—Mr. Th. L. van der Veen, Aanzegging van getuigen per deurwaardersexploot?—Mr. Ed. Emmering, Lijfsvisitatie op luchthaven: op welke wet berust dit?—Mr. H. van Leeuwen, Billijkheid tegenover recht?—Prof. mr. J. Leyten, Proces-verbaal van zwarigheden (Duitse lessen)—Rechtspraak.

nr. 28

Prof. mr. J.H. Polak, De milieuhygiëne en het milieu-recht—Prof. mr. M.R. Mok, De strijd tegen de luchtpiraterij (II, slot)—Mr. C.H.F. Polak, De hoge raad en het Europese recht—Jhr. mr. A.R.Ph. Boddaert, Alimentatievordering bij conclusie van antwoord of bij eis in reconventie?—Mr. J.H. Carstens, Scherpschuttersteams—Prof. mr. G.E. Mulder en Prof. mr. W.H.A. Jonkers, Algemene gratie uit de gratie? Jammer!

nr. 29

Mr. J. Boesjes, De horizontale werking van grondrechten—Dr. H.J. Romijn, Abortus provocatus; een neuro-biologische visie—Mr. C.A. Groenendijk, Wordt de Vreemdelingencirculaire gepubliceerd?—Mr. L. Hardenberg, Lijfsvisitatie op luchthaven.

nr. 30

Mr. R.C.P. Haentjens, De ontleningstheorie in het auteursrecht—Mr. F.M.J. Jansen, Toekomstige wijziging der rechterlijke organisatie?—Mr. A.J.M. van Moorsel, J.L.L. Wery†—Mr. W.B. van der Mij, Vereniging voor gezondheidsrecht. Jaarvergadering 1973—Mr. W. Wedekind, Landelijk rechtshistorisch studentencongres 'Gerecht in 't geding'.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie—jg. 1973—nr. 5226

Mr. J.H.M. Willems, Bijstandsverhaal en contractuele uitsluiting van de alimentatieplicht na echtscheiding (I)—Boekbespreking door Mr. P. Abas: De beroepsvoetballer. Een rechtsvergelijkende schets, door Mr. W.E. Haak—Tijdschriften—Berichten en mededelingen.

nr. 5227

Mr. J.H.M. Willems, Bijstandsverhaal en contractuele uitsluiting van de alimentatieplicht na echtscheiding (II, slot)—H.G. Hagelen, Gevolgen van b.p.f. dispensatie ten aanzien van ex-werknemers—Ontvangen boeken—Tijdschriften—Rechtsvragenrubriek—Berichten en mededelingen.

nr. 5228

Mr. Ch. Petit, Afwezigheid of vermissing en de belangen van kinderen—Mr. H.K. Faber, De Pensioen- en spaarfondsenwet in een nieuw gewaad (I)—Berichten en mededelingen.

Ars Aequi—jg. 1973—nr. 8

E. Hirsch Ballin, Begroting en beleid—Pauline Hoefer van Dongen, Titia van den Assum, Johan Stuy en Dick Oosting, Martelingen-Volkenrecht: een gapende kloof—Rechtsvraag—Boekaankondigingen—Tijdschriften—Witte stukken—Wetgeving—Jurisprudentie—Ad valvas.

Advocatenblad—jg. 1973—nr. 7

Advocatuur en nationaliteit. Een late poging tot rechtsherstel—UIA-congres Madrid?—Rechtsbijstand: particuliere of gemeenschapszaak?—Rechtshulp: individuele of gemeenschapszaak? Stellingen Dr. C.J.M. Schuyt—Rechtshulp: individuele of gemeenschapszaak? Stellingen Prof. M.P.J. Verburgh—Het onderscheid tussen de sociale en de commerciële advocatuur—Rapport van de commissie IV van Braam—Mr. A.E.M. Monté, Wetgevingsinformatie—Disciplinaire beslissingen, Noot van Jhr. Mr. P.R. Beelaerts en Blokland—Mededelingen—Nieuwe uitgaven—Personalia.

Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht—jg. 1973—nr. 6-7

Berichten van de redactie—Mr. F.H.M. Possen, De rechtspraak van het Hof van Justitie met betrekking tot de nomenclatuur van het Gemeenschappelijk douanetarief—Literatuurkroniek Europees recht—Jurisprudentie—Boekbesprekingen.

Inhoudstafel 20° jaargang 1972.

TVVS Maandblad voor Ondernemingsrecht—jg. 1973—nr. 7-8

Prof. dr. W.J. van de Woestijne, Leven met inflatie—Mr. J.C.K.W. Bartel, Enkele inkomstenbelastingaspecten van de opbrengst van aandelen—Mr. J. Rombach, De onderneming in het nieuwe huwelijksvermogensrecht—Contrasten—C. van Soest, Bedrijfsvermogen buiten de b.v.—Fiscaal rechtspraakoverzicht—Korte notities—Boekbespreking.